

'ISO 500 Büyük'teki verilere göre, enerji şirketlerinin özkaynak kârlılığı yüzde -89.5 oldu

Enerjide enkaz büyük

Enerji şirketlerinin çoğu kur ve faiz artışları nedeniyle zararda. Bankalar ve şirketler elektrige zam ve güvence talebinde bulundu.

50 milyar dolarlık kredi borçlarını geri ödemekte büyük zorluk çeken enerji şirketleri, zararına çalışıyor. İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) '500 Büyük' verilerine göre, özel enerji şirketleri 2018'de ortalama olarak toplam aktif varlıklarının yüzde 9'u kadar zarar etti. Kamu enerji şirketi EÜAŞ da 2018'de 1.6 milyar vergi öncesi dönem zararı açıkladı ve aktif varlıklarının yüzde 6.4'ü kadar zarar etti. Özeld özkaynak kârlılığı yüzde -89.5 oldu.

Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda bilgileri yer alan şirket durumu şöyle:

✓ **Ak Enerji:** 2017'de 507 milyon TL, 2018'de 1.6 milyar TL zarar açıklayan şirket, ilk 3 ayda da 259 milyon TL net zarar açıkladı. Şirketin 31 Mart itibarıyla döviz cinsinden 4.4 milyar TL'lik borcu bulunuyor. 2019'un ilk çeyreğinde esas faaliyet kârı 85 milyon TL

olan şirket, bir çeyrekte kaydettiği 388 milyon TL'lik finansman gideriyle yine net zarara imza attı.

✓ **Odaş Elektrik:** 2017'de 124 milyon TL net kâr açıkladı. 2018'de ise 262 milyon TL net zarar etti. Çoğunluk hissesi Özal ailesine ait olan şirket, bu yılın ilk çeyreğinde ise 108 milyon TL net zarar etti. Ayrıca esas faaliyet zararı da 17 milyon TL oldu. 31 Mart itibarıyla şirketin toplam borcu ise 1.5 milyar TL.

✓ **Aksu Enerji:** 2017'de 9 milyon TL, 2018'de ise 7.3 milyon TL net zarar açıklayan şirket, bu yılın ilk 3 ayında da 1.5 milyon TL zarar etti. Esas faaliyet kârı 2018'de 4.4 milyon TL olan şirket, 21.4 milyon TL finansman gideri yazdı ve net zarar etti. Toplam borç 43 milyon TL.

✓ **Ayen Enerji:** 2017'de 35 milyon TL net kâr açıklayan şirket, 2018'de 49 milyon TL net zarar etti. 2018'de esas faaliyet kârı 150 milyon TL olan

şirketin finansman gideri ise 223 milyon TL. 2019'un ilk çeyreğinde 17.2 milyon TL net zarar var. Borç ise 1.7 milyar TL'si döviz cinsinden olmak üzere 2 milyar TL.

✓ **Bomonti Elektrik:** 2017'de 7.3 milyon TL,

2018'de 6.7 milyon TL net zarar açıklayan şirketin, 31 Aralık 2018 itibarıyla çoğu döviz 29 milyon TL borcu bulunuyor. 2018'de 395 milyon TL'lik faaliyet kârı elde eden şirketin finansman gideri ise 11.7 milyon TL oldu.

Yüksek oranda zam talebi

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, 10 Nisan'da yaptığı açıklamada enerji sektöründeki sorunlu kredilerin banka bilançolarından çıkarılarak Enerji Girişim Sermaye Fonu'na aktarılacağını açıkladı. Ancak plan- da henüz netlik sağlanabilmiş değil.

Reuters'in aktardığına göre, bankalar, "enerji fiyatlarının da zam yapılması ve kredilerin bankalarda bekletilmesi" seçeneğini reddederken, hükümet de "santrallerin devlet himayesindeki elektrik üreticisine devredilmesi" seçeneğini kabul etmiyor.

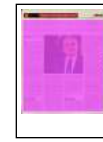
Gazetemize konuşan sektör kaynakları, enerji şirketlerinin 10 yıl önce santral yatırımını yaparken elektrikte megavat başına 70 dolar ile 120 dolar arasında fiyat öngördüklerini ancak TL'deki değer kaybıyla fiyatın şu an 35-40 dolar seviyesine gerilediğini dile getirdi. Kaynaklar, mevcut elektrik fiyatları ve TL'deki değer kaybıyla sektörün sürdürülemez hale geldiğini belirtiyor.

Sanayide en büyük TÜPRAŞ

İSTANBUL Sanayi Odası'nın (ISO) hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 Araştırması" na göre, Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ), üretimden satışlarda 79 milyar lirayla Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu oldu. Hazırlanan araştırmada Ford ikinci, Toyota üçüncü oldu. "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 Araştırması" nın sonuçları ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Fırdal Bahçivan** tarafından açıklandı. TÜPRAŞ, üretimden satışlarda 79 milyar lira 42 milyon lirayla listede ilk sırayı alırken,

Ford 31 milyar 63 milyon lirayla ikinci, Toyota ise 23 milyar 608 milyon lirayla üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Oyak-Renault, Tofaş, Arçelik, Iskenderun Demir ve Çelik, Ereğli Demir ve Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti. Listede ilk 3 sıra değişmezken, geçen yıl beşinci basamakta yer alan Oyak-Renault, 2018'de dördüncülüğe yükseldi. Tofaş ise dördüncü sıradan beşinciliğe geriledi. İlk 10 sırada yer alan şirketlerde ciddi bir değişim görülmezken, sadece dördüncü ile beşinci sıradaki şirketler yer değiştirdi. (AA)

Antalya, tarım ve turizmin yanı sıra sanayisi ile de öne çıkmaya başladı

DAVUT ÇETİN / Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı

Istanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından yürütülen ve Türkiye'nin en büyük sanayi işletmelerini belirleyen İSO 500 listesi her yıl açıklanmasını merakla beklediğimiz bir çalışma. Türkiye'deki sanayi envanteri sorunu göz önüne alındığında, bu çalışma sektörün nabzını tutan, sektördeki eğilimi yıllar itibarıyla izlememize imkan veren son derece değerli bir veri sunuyor. Diğer taraftan firmaların da kendilerini değerlendirdikleri, marifetli olanların da iltifata tabi oldukları bir platform özelliğini taşıyor.

2000'li yılların öncesinde İSO 500 sıralamaları Antalya gündeminde çok fazla yer tutmazdı. O yıllarda sıralamaya kentimizden ancak iki kamu ve bir özel sektör işletmesi girebiliyordu. Elimizdeki son veri olan 2017 sıralamasına baktığımızda ise Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları listesinde Antalya'dan ilk 500 de beş, ikinci 500 de ise iki firmamız yer alıyor. Bu başarının, turizm ve tarıma dayalı yapısı nedeniyle ağır sanayi yatırımlarına imkan vermeyen bir ilde sergilenmesi son derece değerlidir. Sanayi odaklı çalışmalar ve sanayicimizin de gayretleriyle Antalya, 3T olarak nitelendirdiğimiz tarım, turizm ve ticaretteki başarısının yanı sıra artık sanayisi ile de fark yaratıyor. Özellikle OSB'de ve serbest bölgede son yıllarda önemli gelişmeler yaşadık, yaşamaya devam ediyoruz.

OSB ve Serbest Bölge'de yatırımlar hız kazandı

Antalya OSB, yapılan altyapı yatırımları sonucunda başarılı bir ivme yakaladı. Antalya'lı sanayiciler son yıllarda uluslararası vizyonlarını geliştirdi, ihracat hacimlerini artırdı ve dış yatırımlara başladı. 1987 yılında tahsis sayısı sadece iki olan, 1989'da

bu sayıyı 12'ye çıkararak OSB'de, halihazırda tahsis sayısı 326 ve 241 firma faaliyet gösteriyor. Bölge, 13 bin 723 kişiye istihdam sağlıyor. "En Çevreci OSB" ödülüne sahip Antalya OSB, modern altyapısı ile Türkiye'nin en iyi OSB'leri arasında yer alıyor. 1987 yılında hizmete giren Serbest Bölge'nin ilk yıllarında müteahhitlik hizmetleri veren firmalar ile turizm sektörüne yönelik mağazalar hakim iken, sonraki yıllarda tekstil, medikal ve lüks yat üretimi konusunda faaliyet gösteren yatırımlar hız kazandı. 5 bine yakın istihdam yaratan Serbest Bölge, özellikle lüks yat üretiminde ödüllü projeleriyle marka olma yolunda emin adımlarla ilerliyor. Bundan sonra da sanayi yatırımlarımızın turizme, tarıma ve yapı sektörüne dönük olarak devam etmesini bekliyoruz. Antalya'nın 2.5 milyona yaklaşan ve artmaya devam eden nüfusu, 15 milyonu aşan yerli ve yabancı turist

sayısı, halen tüm yıla yayılmamış turizm potansiyeli değerlendirildiğinde, tüm sektörler için halen büyüme potansiyeli olduğu açıktır. Önümüzdeki süreçte, Türkiye ve Antalya'nın kalkınma hedeflerinde sanayinin rolünün çok daha fazla artması gerekiyor. Bunun için dijitalleşme ve uluslararası pazarlara açılma odaklı bir vizyon yenilemesiyle kamu-özel sektör iş birliği temelinde kurumsal yapıda yeniliklere ve gerçek reformlara ihtiyacımız olduğu net olarak görülüyor.

Antalya 4.0 projesini uygulamaya başladık

Antalya Ticaret ve Sanayi Odası olarak, bu vizyon doğrultusunda yoğun bir çalışma temposu içindeyiz. Odamızın öncülüğünde, Antalya Valisi Münir Karaloğlu'nun desteğiyle kentlinin tüm kamu ve sivil toplum kurumlarının katkıları ile Antalya 4.0

adımı verdiğimiz bir projeyi uygulamaya başladık. Kentin ortak aklı ile Turizm 4.0, Tarım 4.0, Sanayi 4.0, Ticaret 4.0 ve Kent 4.0 başlıklarında Akdeniz Üniversitesi'nden hocalarımızın moderatörlüğünde Antalya için bir vizyon belgesi hazırladık. Alt başlıklarda detaylı çalışmalar önümüzdeki süreçte de devam edecek. Bu çalışmanın önemli bir çıktısı olarak sektörlerimizin karar süreçlerinde yararlanabilecekleri bir açık veri portalı oluşturmak istiyoruz.

Diğer taraftan üyelerimizi dijital hayata yönlendirme, e-ticaret ve e-ihracata ilk adım programlarımız ile iş süreçlerini geliştirme odaklı çalışmalarımız da devam ediyor. Ticaret Bakanlığı desteği ile uygulamaya koyduğumuz Ur-Ge projeleri ile firmalarımızı yeni pazarlara açıyor. Antalya sanayicisi Ur-Ge projelerinin de katkısı ile bugün Uzakdoğu'dan Güney Amerika'ya kadar dünyanın her yerine ürün satar hale geldi. Odamız bünyesinde kurduğumuz inovasyon merkezimiz İNOVATSO ile de sanayicilerimize fikirlerini geliştirebilme, fikirlerini prototipe dönüştürebilme ve diğer girişimcilerle bir araya gelebilme imkanı sunuyoruz. Önümüzdeki süreçte firmalarımızın özellikle inovasyon odaklı projelerde iş birliğine giderek, çok daha fazla katma değer üreteceklerine inanıyoruz.

Antalya sanayisi bugünkü durumuna sanayinin gelişmesi için en önemli kriterlerden birisi olan ulaşım altyapısındaki yetersizliklere rağmen geldi. Antalya halen ulusal demiryolu ve otoyol ağına bağlı değil. Limanımız, olması gerektiği kadar etkin kullanılmıyor. Ulaşım altyapısında kaydedilecek iyileştirmelerle Antalya sanayi sektörü, yurt ekonomisine verdiği katkısı daha da artıracak güce sahiptir. Antalya sanayisi, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da çevre dostu yapısı ile yüksek katma değer, yüksek ihracat ve artan istihdam hedefiyle üretmeye devam edecek.

Ar-Ge payının %'li bile bulmaması ülkemizi hedeflerinden uzaklaştırıyor

ENDER YORGANCILAR

Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO)
Yönetim Kurulu Başkanı

EBSO olarak, 37 yıldır üretimden satışlar kriterine göre bölgemizin en büyük sanayi kuruluşlarını belirliyoruz. Bu çalışma bize, üyelerimizin performansları yanında bölge ekonomisini değerlendirme açısından da önemli veriler sunuyor. Bu yıl EBSO 100 listesine giren firmaların 81 tanesi kâr beyan ederken, zarar edenlerin sayısı 19 oldu. Araştırmamıza göre ilk 100 firmadan 58'i Ar-Ge yapıyor, 26'sının yabancı sermayeli olduğu görülüyor. 2018 yılında, üretimden satışlara göre en büyük ilk 10 firma; Tüpraş, Petkim, İzmir Demir Çelik, Phillip Morris Sabancı, BMC, JTI, Özkan Demir Çelik, Kocaer Haddecilik, Abahoğlu Yem ve Pınar Süt olarak sıralandı.

EBSO 100'deki firmaların dış ticaret performanslarını incelediğimizde, 6.5 milyar dolarlık ihracata karşın 12 milyar dolarlık ithalat yaptıklarını yani net ithalatçı olduklarını görüyoruz. Bu da ihracatçı firmalarımızın dışa bağımlılığını gösteren bir tablo. Kimya, gıda, kağıt sektörleri net ithalatçı iken, daha çok yerli girdiye dayanan tekstil, maden, toprak, mermer grubu net ihracata öne çıkan sektörler.

2018 EBSO 100 ile 2017 ISO 500'ü karşılaştırdığımızda, firmaların satışlarından Ar-Ge'ye ayırdıkları payın bizde yüzde 0.33 iken, Türkiye'de yüzde 0.53 olduğu göze çarpıyor. Böylece İzmir'in Ar-Ge'de yol alması gerektiği gerçeği ortaya çıkıyor. 21 OECD ülkesinde yapılan çalışmalarda, Ar-Ge harcamalarındaki yüzde 1'lik artışın, büyümeye yüzde 0.76'lık katkı sağladığı görülmüş. Bu anlamda ülkemizin alması gereken çok yol var. Milli gelirden Ar-Ge payının yüzde 1'i yakalayamaması bizi hedeflerimiz-

den oldukça uzaklaştırıyor. Eğitim konusunu çözdüğümüzde daha hızlı yol alacağımız açık.

Yatırımların tamamı banka kredisi ile yapılıyor

Borç/öz kaynak oranının yüzde 100'ü aşması risklidir. EBSO 100'de oran yüzde 256.8 olurken, geçen sene ISO 500'de yüzde 170 idi. Borç/aktif oranında ise yüzde 50'nin altı tercih sebebidir. Firmalarımızın borç/aktif oranının yüzde 72 olması riski de ortaya koyuyor. Yani Türkiye'deki firmalar, yaptıkları yatırımların tamamını banka kredileri ile yapıyorlar. Kısa vadeli borçların toplam borç içindeki payı da EBSO 100'deki firmalarda yüzde 57.4 çıktı, geçen sene ISO 500'ün rakamı 60.4'tü. Bu da nakit dengesi açısından sıkıntı olduğunu ortaya koyuyor. Dünya ortalaması yüzde 25 dolayında.

Kârlılık oranları, işletme kaynaklarının ne ölçüde etkin kullanıldığını gösterir. 2017'de ISO 500'de yüzde 7.2 olan bu oran, 2018'de EBSO 100'de 5.8 oldu. Finansman giderlerinin fa-

aliyet kâr-zararları içindeki payına baktığımızda da iyi bir tablo görmüyoruz. ISO 100 listesindeki firmalar, faaliyet kârlarının yüzde 89'unu finansman gideri için kullanmışlar. 2017'de ISO 500'de bu oran yüzde 50'ydü. Yani firmalar gelirlerinin büyük bir kısmıyla bankalara çalışmışlar. Artan faiz oranları ve kurdaki çıkış, firmaların finansman giderlerinin nasıl arttığını çok net gösteriyor. Sanayicilerimizin yanlış tercihlerinin de bu süreçte rolü bulunmakla birlikte, döviz ve faizlerdeki sıçramada rolleri bulunmuyor. Yani, Türk sanayicisi kontrolü dışındaki değişkenlerin de maliyetini yükleniyor.

İşsizliğin çaresi yatırım

Makro ekonomik verileri incelediğimizde, büyüme ve sanayi üretim endeksi aşağı gittiğinde işsizliğin yukarı çıktığını görüyoruz. Bizim esas çözüm bulmamız gereken konu bu. Üretim yoksa kalkınmak hayaldir. İşsizliği 8.4'e kadar düşürmüştük. Bizim ekonomimiz yüzde 7-7.5 işsizlik oranını kaldırır. Ama son iki ay-

dır Türkiye'deki işsizlik oranı yüzde 14.7'ye ulaştı. Bu durumun değişmesi için yatırım yapılması lazım.

Türkiye, ihrac edilen malların teknoloji seviyesi konusunda zayıf bir performansa sahip. 2017 rakamlarına göre, Türkiye'nin ihracatında ileri teknoloji ürünlerin payı yüzde 5 iken, bu oran Almanya'da yüzde 21, Güney Kore'de yüzde 32, Çin'de yüzde 33, Singapur'da yüzde 46. OECD ortalaması ise yüzde 20'ye ulaşıyor. Türkiye'nin ihracatında ana gövdeyi; yüzde 36'sı orta, yüzde 35'i düşük olmak üzere orta ve düşük teknoloji ürünleri oluşturuyor. Bu zayıf performansın ana nedeni, bilimsel bilgi üretimi ve bunun teknolojiye dönüştürülmesi süreçlerinin niteliğindeki gerileme. Eğitim-bilim-üretim zinciri yeniden tanımlanarak, etkin bir rol dağıtımı ile eyleme geçilmeli. Sanayi 4.0 doğru, ama bizim birinci derecede gündeme almamız gereken konu Eğitim 4.0. Bundan başladığımızda Sanayi 4.0'a adaptasyonumuz daha kolay olacak.

Kilogram ihrac fiyatına baktığımızda da Türkiye'de son yıllarda geriye gidiş var. Son üç yılda bu rakam sırasıyla 1.37, 1.36 ve 1.32 dolar oldu. 2018 itibarıyla Bursa, otomotivin ağırlıklı olmasından dolayı 3.36 dolar ile ilk sıradayken, onu 1.62 dolar ile İstanbul, 1.27 dolar ile İzmir takip etti.

2019'un ikinci yarısı ve 2020'de yoğun bir gündemimiz olacak. Eskiden seçim bittikten hemen sonra siyasi partiler erken seçimi telaffuz etmeye başladılar. Son dönemde seçimleri zamanında yapabilen bir ülke haline geldik. Bu çok önemli. Bu yıl yerel seçimlerin Mart sonunda biteceğini ve Nisan'da işlerin rayna gireceğini düşünmüştük. Ardından İstanbul'da seçimlerin tekrar edileceği kararı geldi. Bu bize Mayıs-Haziran'da kaybettirdi. Ekonomi yine ikinci planda kaldı. Sanayici olarak yatırım ortamının normalleşmesini bekliyoruz.

Bu yıl odağımızda ihracat ve iç pazarda derinleşme olacak

ADNAN DALGAKIRAN

Makine İmalat Sanayii Dernekleri Federasyonu (MAKFED) Başkanı

Türkiye makine imalat sanayi 2018 yılında, 13 bin 371 işletme ve 243 bin 550 istihdam ile 99.4 milyar lira ciro karşılığında yurt ekonomisinde 24 milyar liralık katma değer sağladı. Sektör ihracatı son sekiz yılda yüzde 73 artarak, 2018 yılında yüzde 15.5 artışla 17.1 milyar dolara ulaşırken, ithalat ise yüzde 4.7 azalarak, 26.6 milyar dolar şeklinde gerçekleşti. İhracatın ithalata karşılama oranı ise yüzde 64.3 gibi tarihi bir seviyeye ulaştı. Yüksek kur oranları iç pazarda olumsuz etki oluştururken, ihracatçı firmaların küresel düzeydeki rekabet gücüne olumlu etki yaptı. Böylelikle iç pazarda iş ve inşaat makineleri, metal işleme merkezleri ve tarım makineleri gibi alanlarda yaşanan daralma firmalarını ihracata yöneltti.

İhracatın yüzde 60'ını AB ülkeleri ve ABD'ye yapan makine sektörü, söz konusu oranın yüzde 14'ünü Almanya'ya gerçekleştirdi. Bu da bir bakıma sektörün küresel ölçekte yakaladığı kalite ölçüsü olarak değerlendiriliyor. Yine sektörün yakaladığı ortalama yıllık yüzde 15'lik artış sürdürüldüğünde, 2023 yılında 34 milyar dolarlık ihracata ulaşacağı öngörülmüyor. Ancak yeni dönemde iç pazarın açılması ve yatırımların tekrar artmasıyla ihracatın ithalata karşılama oranında yakalanan seviyenin korunması ve hatta daha yukarılara çıkarılması için şimdiden gerekli tedbirlerin alınması gerekiyor.

Kamu alımlarında yurtdışında üretilen makinelere %15 fiyat avantajı var
Bu amaçla, 'Türkiye'nin Makinecileri' olarak geçmişte yapılan çalışmalar çerçevesinde yurt içi ve dışı tanıtım kampanyalarında önemli sonuçlar alındı. Bu çalışmalar ihracat artışına

önemli katkı sağlamakla birlikte iç pazarda da Türk makinesi imajının güçlenmesine katkı sağlıyor. Söz konusu çalışmalara kamu tarafı da alımlarında yerli makine tercihi politikaları ile destek verdi. Artık kamu alımlarında yüzde 51 katma değer ile Türkiye'de üretilen makinelerin tamamına ithal olanlara karşı yüzde 15 fiyat avantajı sağlanıyor. Aynı zamanda kamu yapım işlerinde kullanılan geniş bir kapsamdaki makine ve ekipmana yerli olma şartı getirildi. Bunun yanı sıra KOSGEB ve Ar-Ge desteklerinde de yerli makine şartı ve-

34 MİLYAR \$
2023 YILINDA MAKİNE SEKTÖRÜNÜN ÖNGÖRÜLEN İHRACAT TUTARI

DALGAKIRAN'dan notlar

● Türkiye'de üretilen makinelerin yarıya yakını ihraç edilirken, iç piyasada kullanılan makinelerin ise yaklaşık üçte ikisi ithal ediliyor. Ürün gruplarına göre sektörün 2018 yılı dış ticaret rakamlarına bakıldığında; motorlar, büro makineleri, tekstil konfeksiyon makineleri ve metal işleme merkezleri gibi bazı alanlarda üretimin henüz istenilen düzeyde değilken, bazı alanlarda ise üretim veya üretim kabiliyetinin olmasına karşın alıcı tarafların ithal ürünlere meyilli olduğu görülüyor.

● Bunun nedenlerini iyi analiz etmemiz gerekiyor ve firmaların esasen büyük bir pazar olan Türkiye'de güçlü olmadan küresel aktörler olmalarını beklemek iyimser bir yaklaşım olacak.

ya yerli makine tercih eden yatırımcıya fazladan yüzde 15 destek uygulaması getirildi. Ancak bu alanda da Kamu İhale Kanunu dışında kalan DMO, TİKA ve BİT'ler ile yatırım teşvik uygulamalarında atılacak adımlar bulunuyor. Sanayi İşbirliği Programı uygulamasına da bir an önce işlerlik kazandırılması sanayinin lehine olacak.

Kamunun yerli makinelere yaklaşımını özel sektörde de geliştirmek için MAK FED ve İstanbul Sanayi Odası olarak yeni bir süreç başlattık. Amacımız makine kullanan sektörler ile onlara tedarik sağlayan üreticileri,

17.1 MİLYAR \$
2018 YILINDA MAKİNE SEKTÖRÜNÜN YAPTIĞI İHRACAT TUTARI

temsil edildikleri kuruluşlar nezdinde bir araya getirilerek farkındalık oluşturmak ve bir takım faaliyet alanları geliştirmek. Bu amaçla ilk toplantı Tekstil sektörü ile 16 Ocak'ta İstanbul Sanayi Odasında gerçekleşti. Tekstil sektör kuruluşları başkanları ile önde gelen firma yöneticilerinin dahil olduğu toplantıda, 750 milyon dolar ihracata karşın 1.9 milyar dolar ithalatın olduğu tekstil makineleri sektöründe, kazan-kazan ilkesi ile birlikte hareket ederek ilk aşamada 500 milyon dolarlık ithalatın yurtdışından tedarikinin mümkün olduğu ortaya çıktı. Sonrasında aynı amaçla çelik, döküm ve çelik boru sektörleri ile bir araya gelindi. Devamında beyaz eşya, elektronik, otomotiv, kimya, çimento, seramik ve gıda gibi sektörler ile de benzer programların planları yapıldı.

Anahtar teslim projelerde yerli makine kullanımı artırılmalı

Diğer önemli bir konu ise gerek kamu gerekse özel sektör yatırımlarında özellikle anahtar teslim işler başta olmak üzere büyük projelerde, yerli makine ve aksesuarları ile malzemelerin kullanım oranının artırılarak, yurt ekonomisinin desteklenmesi konusu. Bazen projelendirme, bazen ise finansman kaynağı gibi nedenler ile dev yatırımların anahtar teslim olarak ithal kaynaklı yerine getirildiği görülüyor. Bu yönde de gayretleri olan kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yaparak, sektörün güçlendirirken dış ticaret açığını da azaltmaya katkı sağlamayı hedefliyoruz. Ancak burada önemli bir diğer husus ise ihtiyaca cevap verilmesi. Yani istenen makinenin uygun kalite ve zamanda temin edilmesi. Bakanlıkların oluşturdukları yerlileştirme politika ve programlarını da dikkate alarak, sektörün her geçen gün güçlenen Ar-Ge altyapısı ile burada da üzerine düşen görevi yerine getirecek dinamizmde olması en büyük motivasyon kaynağı olarak değerlendiriliyor.

Ekonomik sorunların çözümü için üretime daha fazla destek verilmeli

AYHAN KIZILTAN / Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Sanayi üretiminin bir raporu ve envanteri niteliğinde olan **ISO 500** listeleri çok önemli bilgiler veriyor. Sanayi üretimimizin gidişatı, kurumsallaşma becerisi, ciroları, ihracat kapasiteleri, büyümeleri, üretim istikrarları gibi konularda nereye gittiğimiz hususunda bu listeler büyük ölçüde bize ışık tutuyor. Son yıllarda ne yazık ki bu göstergeler çok parlak değil. Günümüzde korumaya çalışsan, ama uzun vadeli plan yapamayan bir sanayimiz var. Kur istikrarsızlığı, artan maliyetlerden dolayı hammadde alamayan sanayicinin üretime ara vermesi önemli bir sorun olarak duruyor.

Önünü görmeyen bir sanayi üretimi, rekabeti sağlayamaz ve ayakta kalamaz. Bu bizim küresel rekabette de elimizi zayıflatan bir unsur. Birçok sanayicinin bir dönem önce üretimden çıkmaya başladığını ve müteahhit olduğunu söylemiştik. Bu, çok endişe ettiğimiz bir durum. Çünkü ülkemizde rant üretiminde değil, inşaattaydı. Dünyanın en büyük 100 markasında yerimiz yok, dünyanın en büyük 100 üniversitesi listesinde yerimiz yok, ama dünyanın en büyük 100 inşaat firması arasında birçok Türk inşaat firması var ve bununla elbette gurur duyuyoruz.

Neye önem verirseniz onu elde edersiniz. Türkiye son 40 yılda inşaatı önem verdi ve bunun küresel anlamda olumlu sonuçlarını aldı, küresel inşaat firmaları yaratmayı başardı. O halde bu neden üretiminde de olmasın. Eğer ülke olarak üretime daha çok önem verirsek, üretimde başarılı oluruz. Şimdi inşaattan da para kazanamıyoruz. Sanayicimizin sektör bırakmasına engel olacak, eski sanayicileri ise var olan sermayeleri ile tekrar üretime entegre edecek yollar bulmak zorundayız.

Üretimden çıkarak zenginleşemeyiz, iş yaratamayız, cari açığı kapatamayız. Bunun için her anlamda üretimi artırmak, üreticiye ve ihracatçıya destek olmak zorundayız. Kısaca rantı üretimde yaratmak zorundayız. Sanayi üretim rakamlarımız iyi değil, işsizlik rakamlarımızda kayda değer artış var, nüfusumuzun yarısının 30 yaş altı olduğu göz önünde tutulduğunda, genç işsizlik rakamları gerçekten korkutuyor ve sosyal bir huzursuzluk konusu. Bu kadar insana sadece memurlaşan bir Türkiye çözüm olamaz. Üretmek demek, iş ve aş demektir. Üretmek demek, ekonominin rayına girmesi demektir. Bu anlamda üretime verilecek her destek, bu sorunların doğrudan çözümüdür. Eğer bu destekler üreticinin ihracata entegrasyonu ile taçlanırsa, işte o za-

man ülkemize refah gelir. Ancak ihracat konusunda daha agresif olmak, daha mücadeleci olmak zorundayız. Dünyada her ülke üretiyor, her ülke zenginliği ihracatta görüyor.

Ekonominin omurgası olan KOBİ'leri büyültmeye çalışıyoruz

Mersin iş dünyası olarak, **İstanbul Sanayi Odası'nın** hazırladığı **ISO 500** listelerini önemsiyor ve sanayi sektörünü motive edici bir çalışma olarak görüyoruz. Ancak genel üretim yapısı aktif ve dinamik KOBİ'lere dayanan birçok Anadolu kentinin bu listelerde Marmara kentleri kadar yer almaması, buraların sanayisinin gelişmediği anlamına gelmemeli ve sadece bu listeler bir göstergesi olarak kabul edilmemelidir. Örneğin Mersin genel ekonomik büyüklük anlamında, bu listede firmaları var olan birçok kentten daha

büyük bir sanayi üretimine, ihracatına sahip bir KOBİ kentidir. Elbette ulusal ve küresel çapta markalaşmış daha fazla büyük firma hedefimizdir. Bu anlamda bu büyük kurumsallaşmış firmaları oluşturmaya çalışırken, bir yandan da ekonomimizin omurgası olan KOBİ'lerimizi de büyültmeye ve geliştirmeye çalışıyoruz.

Mersin olarak, **ISO** listelerinde her zaman tarımdan gıdaya, inşaattan çimento ve metal işlerine kadar çeşitlilik arz eden, katma değer yaratan firmalarımız var. Ashında reel anlamda bu listelerde daha fazla Mersin firması var. Ancak, bu firmaların üretim yeri Mersin olmasına rağmen, vergisel anlamda kağıt üzerinde merkezleri İstanbul görüldüğü için Mersin'in hanesine yazılmıyorlar. **ISO** listelerinin daha gerçekçi olması için bu sistem yeniden gözden geçirilmelidir. Mersin olarak bir yandan KOBİ'lerimizi ortaklık kültürüne, Ar-Ge ve inovasyona, markalaşmaya yönlendirirken, öte yandan bu listelere girecek çapta yatırımları çekmek için gereken cazibeyi oluşturmaya gayret ediyoruz. Bu anlamda bu listelere giren tüm Mersin firmalarımızı kutluyoruz. Onlar, diğer firmalarımıza önemli bir rol model oluyor.

Mersin olarak cari açığı olmayan bir kentiz, bu çok önemli. İhracatı ithalatından fazla olan net ihracatçı bir iliz. Üretiyoruz, üretmeye istekliyiz ve talibiz. Yeter ki yatırım alanı sağlansın, yeter ki altyapılarımız tamamlansın. Bu noktada yerel yönetimlerin de işe daha çok dahil olmasını ve ekonomiyi baş gündem yapmasını bekliyoruz. Kamu, yerel yönetimler ve iş dünyası uyumu yakalanmak zorunda. Konunun ciddiyeti artık basit siyasi argümanları aşiyor. Ekonomide birlik ve beraberliğin, ortak akıldan yakalanmadığı bir ortamda başka hiçbir birlik ve beraberlik yakalanamaz. Çünkü iş ve aş, sosyal huzurumuzdur; güçlü ekonomi ise ulusal güvenliğimiz ve bağımsızlığımızdır.

Gaziantep'in başarısı artarak sürüyor

ADNAN ÜNVERDİ / Gaziantep Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Global ölçekte ve Türkiye'de yaşanan ekonomik koşullara rağmen Gaziantep; üretim, istihdam ve ihracattaki başarısını sürdürüyor. Sanayisi ve ticaretiyle bölge ekonomisinin lokomotifi olan kentte, altı OSB'nin yanı sıra Türkiye'de bir ilk olarak iki ilin birlikte kurduğu Polateli-Şahinbey OSB'de çalışmalar hızla devam ediyor. Endüstri 4.0, yapay zeka ve robot teknolojileri ile birlikte küresel üretim modelleri hızla değişiyor ve bizim de bu değişime ayak uydurmamız büyük önem taşıyor. Bu kapsamda son dönemde savunma sanayii, medikal sektörü gibi stratejik

sektörlerde ve mesleki eğitim konusunda önemli adımlar attık.

Bu yılın ilk dört ayında ihracatımız yüzde 11.7 arttı

Girişimlerimiz sonucunda, Türkiye'de ilk etapta kurulacak beş model fabrikadan birinin Gaziantep'te kurulması kararı alındı ve Gaziantep'in model fabrikasını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Gaziantep Sanayi Odası birlikte hayata geçirecek. Tüm bu çalışmalar ve iş insanlarımızın özverisi ile 2018 yılını 7 milyar dolar ihracatla kapatan ve ürünlerini 180 ülkeye ihraç eden kentimiz, ihracat rakamlarının açıklandığı her dönemde de başarısına yenilerini eklemeyi sürdürüyor. 2019 yılının

ilk dört aylık ihracat rakamlarına bakıldığında Gaziantep, 2018 yılının aynı döneminde 2.24 milyar dolar olan ihracatını, bu yılın aynı döneminde yüzde 11.7 artışla 2.51 milyar dolara çıkarma başarısı gösterdi.

Rakamlara bakıldığında da açıkça görülüyor ki Gaziantep, şartlar ne olursa olsun büyümeye devam ediyor. İSO tarafından her yıl gerçekleştirilen Türkiye'nin Birinci 500 ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması sonuçları da kentimizin sanayisinin büyüklüğünü açıkça gösteriyor. Hatırlanacağı üzere, 2017 yılında Gaziantep'ten 24 sanayi kuruluşu Türkiye'nin ilk 500 büyük sanayi kuruluşu arasında yer almıştı. İSO İkinci 500 Büyük Sana-

yi Kuruluşu 2017 araştırmasında ise Gaziantep'ten 33 sanayi kuruluşu listeye girmişti. Bu yıl açıklanacak ilk 500 sıralamasını da heyecanla bekliyoruz ve Gaziantepli firmaların yine güzel yerlerde olacağını düşünüyoruz. Girişimcilikleri, azim ve cesaretleriyle Gaziantep'i bu noktaya taşıyan sanayicilerimiz, bundan sonra da kentimizi yukarılara taşıyacak.

REKABETÇİ VE YÜKSEK KATMA DEĞERLİ SANAYİ YAPISINA DÖNÜŞÜM İÇİN ADIMLAR HIZLANDIRILMALI

İç pazardaki daralma, ihracatta Türkiye'nin büyümesinin üzerinde performans getirdi

Küresel ekonomide 2018 yılı iyimser başlasa da yükselen ticaret savaşları ve sıklaşan finansal koşullar, iyimser havayı dağıttı. Türkiye ekonomisi de yaz aylarından itibaren enflasyon artışı ve TL'nin değer kaybetmesiyle karşı karşıya kaldı. Buna artan siyasi ve jeopolitik belirsizlikler de eklenince piyasalar sert bir turbülansa girdi. Bu süreç sanayicileri de kayda değer oranda etkiledi. **İstanbul Sanayi Odası'nın** her yıl açıkladığı Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması da sanayinin 2018 yılını verilerle ortaya koydu. Çalışmanın bulguları incelendiğinde, en başta **İSO 500**'ün üretimden satış ve net satış tutarlarında yüzde 30'ları geçen artışlar olduğu görülüyor. Fakat,

rakamların büyük oranda enflasyon ve kur farklarından etkilendiği görülüyor. Yılın özellikle ikinci yarısında döviz kurlarındaki yükseliş ve yurtiçi talepte yaşanan daralma, sanayicilerin ihracata odaklanmasını ve ekonomideki büyümeyi ihracatın sürüklemesini sağladı. **İSO 500**'ün ihracatındaki yüzde 11.3'lük artış da Türkiye ekonomisinin büyümesinin üzerinde bir performansa işaret ediyor. Ayrıca şirketlerin 2018'de faaliyet kârlarını yükseltmeye devam ettiği gözleniyor. Net satışlara oranla faaliyet kârı 1.3 puan daha yükselerek yüzde 10.9'a, faiz amortisman ve vergi öncesi kâr oranı da yüzde 14.2'ye çıktı. Bir diğer olumlu veri de **İSO 500**'deki firmalarda Ar-Ge ve teknoloji faaliyetleri konusunda farkındalığın artmaya devam etmesi

oldu. Ar-Ge yapan firma sayısı 276'ya yükselirken, yüksek teknoloji yoğunluklu sanayilerin payındaki kıpırdanmanın da sevindirici olduğu değerlendirildi. Bununla birlikte, ihtiyaç duyulan rekabetçi ve yüksek katma değerli sanayi yapısına dönüşüm için adımların da hızlandırılması gerektiği görülüyor. Öte yandan sanayi performansını etkileyen göz ardı edilemeyecek sorunlar da dikkat çekiyor. TL'deki değer kaybı firmaların borç yükünü sert bir şekilde artırarak kaynak yapısındaki bozulmayı derinleştirdi. Finansman giderleri bir yılda yüzde 172.4 artarken **İSO 500**'deki firmalar faaliyet kârının yüzde 88.9'unu finansman giderlerine harcadı. Bu durum satış kârlılığının yüzde 7.2'den yüzde 6.4'e gerilemesine yol açtı.

Türkiye ekonomisi 2018 yılında büyürken, bu durum özellikle ilk yarıdaki performansla gerçekleşti. Ekonomiyi canlandırmaya yönelik olarak 2017 yılında alınan önlemlerin etkisi 2018 yılının ilk yarısında sürmüştü. Ancak yılın ikinci yarısında ekonomik büyümede ivme kaybı yaşandı ve son çeyrekte de ekonomi küçüldü. İç talebin yüksek oranda daralması sonucu sanayi üretimindeki artış yavaşladı ve büyümeyi aşağı çekti. Sanayi kapasitelerinin kullanımındaki gerilemeler de özel sektör yatırımlarının yeniden daralmasına yol açtı. Böylece Türkiye ekonomisi 2017 yılındaki yüzde 7.4'lük büyümenin ardından 2018 yılında sadece yüzde 2.6 oranında büyüebildi. 2018'de sanayideki büyüme ise yüzde 1.1 oldu. 2018 yılında sanayide yıllık ortalama istihdam artışı 292 bin kişi ile göreceli yüksek gerçekleşti. 2018 yılındaki sıkıntılara

rağmen özellikle yılın ilk yarısında sanayi istihdamı 5.7 milyona kadar yükseldi. 2018 yılının ikinci yarısında ise sanayi istihdamı geriledi ve yıl sonunda 5.4 milyona kadar düştü. Ancak yıl ortalaması itibarıyla 5.6 milyon kişi sanayide istihdam edildi. 2018 yılında sanayi istihdamı önce teşvikler ile arttı, ardından finansal dalgalanmalar ile geriledi.

Döviz kurundaki artış, mali yapı ve kârlılığı etkiliyor

Öte yandan Türkiye sanayisinin lokomotifleri olan **İSO 500**'deki firmaların mali yapıları ile kârlılıklarını etkileyen en önemli göstergeler döviz kurları ile faiz oranları seviyeleri oldu. TL'de son yıllarda önemli değer kayıpları yaşandığı vurgulanıyor. 2016 ve 2017 yıllarından sonra 2018 yılında TL yüksek değer kaybı yaşadı ve dolar karşısında yüzde 39.9'luk değer

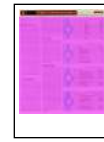
Üretimden satışlarda ilk 10 kuruluş

2018	2017	Kuruluş	İ	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
1	1	TÜPRAŞ	Kocaeli	79.042.478.682
2	2	Ford	İstanbul	31.062.845.187
3	3	Toyota	Sakarya	23.607.677.900
4	5	Oyak-Renault	İstanbul	20.242.372.244
5	4	TOFAŞ	İstanbul	17.110.648.133
6	6	Arçelik	İstanbul	16.551.862.693
7	7	İsdemir	İskenderun	15.795.144.102
8	8	Erdemir	İstanbul	13.778.194.465
9	9	İçdaş	Çanakkale	11.957.290.261
10	10	Hyundai Assan	Kocaeli	11.084.691.000

kaybetti. Uzmanlar, TL'deki bu değer kaybının sanayi kuruluşlarının mali yapılarını da olumsuz etkilediğinin altını çiziyor. **İSO 500**'ün temel göstergelerine bakıldığında 2018 yılında üretimden net satışların yüzde 34.5

artarak hızlı bir büyüme gösterdiği gözleniyor. Bu hızlı büyümede, fiyat artışlarının yanı sıra döviz kurlarındaki yükselmenin ihracat gelirlerinde yarattığı artış belirleyici rol oynadı. Üretimden net satışlardaki reel büyü-

me, 2017 yılında yüzde 19 iken, 2018 yılında yüzde 11.8'e geriledi.

500 büyük sanayi kuruluşu 71.8 milyar dolarlık ihracat yaptı

İSO 500'ün ihracatı 2018 yılında yüzde 11.3 arttı ve 71.8 milyar dolara yükselmiştir. Bununla birlikte 2017 yılında yüzde yüzde 17 olan **İSO 500**'ün ihracat artışı, 2018 yılında yavaşladı. Uzmanlara göre artış hızındaki yavaşlamada küresel ticaretteki korumacılık eğilimlerinin yanı sıra yurtiçinde yaşanan finansal şoklar da etkili oldu. Buna rağmen **İSO 500**'ün ihracatı, yüzde 7 olan Türkiye ihracatı performansının üzerinde bir artış gösterdi.

Öte yandan **İSO 500** kuruluşlarının kârları 2018 yılında yaşanan ekonomik gelişmelerden ve finansal dalgalanmalardan kayda değer oranda etkilendi. Kâr eden kuruluşların vergi öncesi dönem kârı yüzde 41.7 oranında artarken, zarar eden kuruluşların dönem zararındaki artış yüzde 214.1 ile çok daha yüksek gerçekleşti. Dönem kâr ve zarar toplamındaki artış yüzde 19.7 olurken, reel olarak yüzde 0.5 azaldı. Diğer taraftan firmaların operasyonel kârlılığını gösteren faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr veya zarar toplamı ise 2018 yılında yüzde 23 gibi oldukça yüksek oranda reel artış gösterdi. Uzmanlar, **İSO 500**'deki kuruluşların kârlarının 2018 yılındaki gelişmelerden farklı yönlerde ve olumsuz olarak etkilendiğine dikkat çekiyor.

Toplam ve mali borçlanma reel olarak artış gösterdi

İSO 500'deki firmaların kârlılığı azalırken, toplam borçları 2018 yılında yüzde 31.8 artarak, 2017 yılındaki yüzde 18'lik büyümenin oldukça üzerinde artış gösterdi. Mali borçlardaki artış da yüzde 35.3 ile 2017'deki yüzde 17.1'lik büyümenin oldukça üzerinde oldu. Enflasyon oranının oldukça üzerinde gerçekleşen bu artışlar 2018 yılında toplam borçlar ve mali borçların önemli ölçüde yükseldiğini gösteriyor. 2018 yılında mali borçlar yeniden toplam borçların üzerinde artış gösterirken, kısa vadeli borçlar yüzde 35.5 ile yüzde 26.2 büyüyen uzun vadeli borçlardan daha hızlı genişledi. Özellikle kısa vadeli borçlardaki artış bilanço yapılarını olumsuz etkiledi. **İSO 500**'ün özkaynaklarına bakıldığında ise 2018 yılında yüzde 10.1 oranında büyüme görülüyor. Fakat, özkaynaklardaki büyüme 2016'daki yüzde 15.2 ve 2017'deki yüzde 12.7 büyümenin altında kaldı. Uzmanlara göre daha da önemlisi yıl içinde gerçekleşen enflasyon dikkate alındığında özkaynaklar reel olarak yüzde 8.5 küçüldü. Dolayısıyla özkaynaklardaki reel gerilemenin özellikle finansal dalgalanmaların arttığı ortamlarda sağlıklı olmadığı yorumu yapıyor.

Ödenen faizler de yüksek oranda arttı

Sanayi kuruluşları açısından bir başka olumsuz tablo da ödenen faizler konusunda çiziliyor. **İSO 500**'ün ödediği faizlerin 2018 yılında yüzde 110.3 oranında arttığı kaydediliyor. 2017 yılında ödenen faizlerde yaşanan yüzde 55.4 gibi oldukça yüksek bir artıştan sonra 2018 yılında ödenen faizlerde sıçrama yaşandı. Borçlanmaların kısa vadeye kayması ve çok hızlı artan faiz oranları, kuruluşlar üzerinde olumsuz etki yaptı. Böylece sanayi kuruluşlarının kârlılıkları üzerindeki finansman maliyeti baskısı, 2018 yılında en yüksek seviyeye ulaştı.

İSO 500'de Ar-Ge yapan firma sayısı 276'ya ulaştı

Öte yandan **İSO 500**'ün yarattığı katma değerler, hesaplanan üç ayrı göstergeye göre de 2018 yılında oldukça zayıf büyümeler gösterdi. Yaratılan katma değer artışları 2017 yılının çok altında gerçekleşti. 2018 yılında faktör fiyatlarıyla net katma değer yüzde 2.9; temel fiyatlarla hesaplanan brüt katma değer yüzde 7 ve üretici fiyatlarıyla hesaplanan brüt katma değer yüzde 5.3 arttı. Yaratılan katma değerde ödenen maaş ve ücretlerin artışı ile dolaylı vergilerdeki artışlar olumlu katkı sağlarken, kârlardaki erime sanayinin yarattığı katma değeri de sınırladığı. Bu olumsuz tabloya karşın, uzmanlar **İSO 500** içinde AR-GE yapan şirket sayısında umut verici bir artış yaşandığını kaydediyor. 2018 sonuçlarına bakıldığında **İSO 500** içinde Ar-Ge yapan firmaların sayısının, bu veri ölçülmeye başladığından bu yana en yüksek seviye olan 276 kuruluşla ulaştı. 2017 yılında bu sayı 254'tü. Ayrıca 2017 yılında yüzde 3.6 olan yüksek teknoloji yoğunluklu sanayilerin payının 2018'de yüzde 5.3'e yükselmesi de değerli ve olumlu gelişme olarak yorumlanıyor.

Ihracatta ilk 10 kuruluş

2018	2017	Kuruluş	Ihracat (Bln \$)
1	1	Ford	5.682.762
2	2	Toyota	4.325.047
3	4	Oyak-Renault	3.363.034
4	3	TOFAŞ	3.069.503
5	5	TÜPRAŞ	2.469.739
6	7	Arçelik	2.058.388
7	6	Hyundai Assan	1.993.557
8	-	-	-
9	-	-	-
10	-	İçdaş	1.176.033

İstihdamda ilk 10 kuruluş

Sıra No	Kuruluş	Çalışan sayısı
1	Arçelik A.Ş.	16.745
2	Sofra Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.	11.458
3	Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	10.967
4	TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	8.818
5	Bosch San. ve Tic. A.Ş.	7.929
6	-	-
7	BSH Ev Aletleri San. ve Tic. A.Ş.	7.701
8	-	-
9	Oyak-Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş.	7.270
10	Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü	7.158

En fazla kâr eden ilk 10 kuruluş

Sıra No	Kuruluş	Dönem Kârı (TL)
1	İskenderun Demir ve Çelik A.Ş.	7.152.534.787
2	Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	6.615.821.650
3	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı	5.745.540.698
4	TÜPRAŞ-Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	3.911.187.643
5	Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	3.325.777.664
6	-	-
7	-	-
8	Aselsan Elektronik San. ve Tic. A.Ş.	1.829.120.650
9	Soda Sanayii A.Ş.	1.370.891.247
10	Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	1.215.005.555

Katma değerde ilk 10 kuruluş

Sıra No	Kuruluş	Brüt Katma Değer (TL)
1	TÜPRAŞ-Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	37.391.464.943
2	-	-
3	JTI Tütün Ürünleri Sanayi A.Ş.	12.509.914.616
4	İskenderun Demir ve Çelik A.Ş.	6.883.258.345
5	Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	4.416.974.135
6	-	-
7	-	-
8	Aselsan Elektronik San. ve Tic. A.Ş.	3.709.002.561
9	TOFAŞ Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	3.685.179.341
10	Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü	3.513.245.462

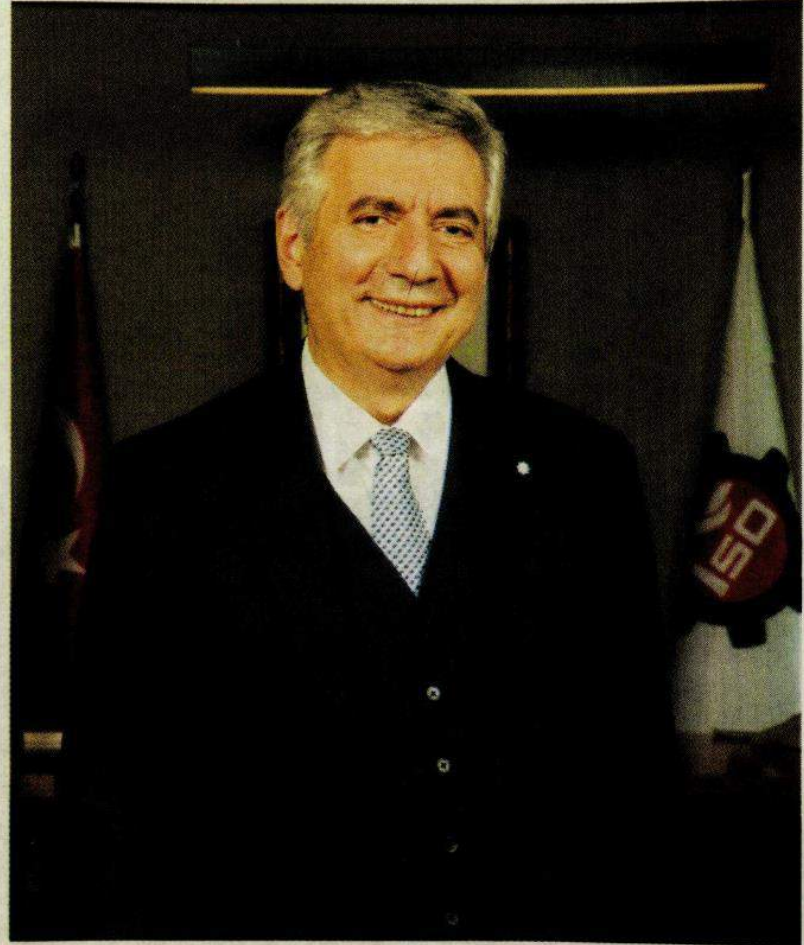
500 BÜYÜK, 2017'DE 652.7 MİLYAR LİRA OLAN ÜRETİMDEN NET SATIŞLARINI 2018'DE 878 MİLYAR LİRAYA ÇIKARDI

İhracat performansı, teknoloji yoğunluğu ve Ar-Ge payı arttı

ERDAL BAŃIVAN / **Istanbul Sanayi Odası** Yönetim Kurulu Başkanı

ISO 500 araştırmaları, ait oldukları dönemlerin adeta check-up'ını ortaya koyduğu için çok değerli. Çünkü ISO 500, öncelikle sanayi olmak üzere, ekonominin büyümesinden yatırım iklimine, ihracattan finansmana kadar birçok alandan bilgiler içeriyor. ISO 500 için bu yıl en olumlu tespitlerden biri ihracat performansı. 2018 yılında Türkiye'nin toplam ihracatı ve sanayi ihracatı yüzde 7 oranında artarken, ISO 500'ün ihracatı yüzde 11.3 yükseldi. ISO 500'de üretimden satışlar cirosuyla listeye girebilme alt bandı 309 milyon liradan 414 milyon liraya yaklaştı. Öte yandan ihracat yapmayan şirketlerin ISO 500 arasına girmekte artık zorlandığı listede; 30 yıl önce 398 olan ihracatçı şirket sayısının bugün 464'e yükseldiği görülüyor. Bu şirketlerin Türkiye ihracatı içindeki payı 2017'de yüzde 41.1 iken, 2018'de yüzde 42.8'e yükseldi. Sanayi ihracatı içindeki pay da yüzde 42.8'den yüzde 44.5'e çıktı.

ISO 500 araştırması bir kez daha ortaya koyuyor ki sanayi sektörü, esas faaliyetlerinde, satışlarında ve esas faaliyetlerindeki kârlılıkta, 2018 gibi zorlu bir senenin içinden geçmesine karşın, başarılı bir performans gösterdi. Ama bu performans, mali tablolara yansıyan finansman maliyetleriyle baş edemedi. Finansmanın mali tablolarda yarattığı tahribat, esas faaliyetlerde ne kadar başarılı olunursa olunsun, bunun sürdürülebilir olmadığını ortaya koyuyor. Çünkü sadece bir yılın değil, uzun yılların bir sorunu olan bu finansman tahribatı, özkaynak dengesini bozuyor, sanayicinin kaliteli

finansman kaynaklarına erişimini zorlu hale getiriyor.

Sanayinin büyümeye verdiği destek %1.1 olarak gerçekleşti

Türkiye son üç yıldır zor bir süreçten geçiyor. Bu süreçte başarıyla atlattığımız birçok badire yaşadık. Ekonomimiz ile ilgili yazılan felaket senaryolarını bertaraf etmesini bildik. 2017 yılında sanayimizin yüzde 9.1'lik desteğiyle gerçekleşen yüzde 7.4'lük genel ekonomik büyümemiz bu nedenle çok değerliydi. Bu performansın da etkisiyle 2018 yılına iyim-

ser beklentilerle girmiştik. İlk çeyrek bu beklentilerimiz çerçevesinde geçti. Fakat sonrasında gerek içeride seçim atmosferi gerekse dış finansal koşulların sıkılaşması ve mali piyasalarımızda yaşanan olumsuz dalgalanmalar hepimizi zorladı. ABD-Çin ekseninde başlayan ve bugün gerilimi artarak devam eden ticaret savaşları ile Brexit başlıkları 2018'in ikinci yarısına damgasını vuran faktörler oldu. Bütün bunların olumsuz sonuçlarını, büyüme rakamlarımızda net bir şekilde gördük. Nitekim ekonomimiz 2018 yılında yüzde 2.6 büyür-

ken, sanayimizin bu büyümeye verebildiği destek de 2017'ye göre düşük seviyede kalarak yüzde 1.1 olarak gerçekleşti. Sanayi sektörü özellikle yurtdışı talepteki sert daralmadan olumsuz etkilendi. Ayrıca enflasyon ve faiz oranlarındaki artışlar ile liranın yüksek değer kaybı da sanayide mali yapıları etkiledi ve sanayinin faaliyetlerini sınırladı. Bunun neticesinde sanayimiz 2018 son çeyreğinde yüzde 6.4 küçüldü.

500 Büyük Sanayi Kuruluşu, 2017 yılında 652.7 milyar lira olan üretimden net satışlarını, 2018 yılında yüzde 34.5 gibi yüksek bir büyüme performansı ile 878 milyar liraya çıkardı. Bu hızlı büyümede, fiyat artışlarının yanı sıra döviz kurlarındaki yükselmenin ihracat gelirlerinde yarattığı artış da belirleyici rol oynadı. **ISO 500**'ün yıllara göre üretimden satışlar performansına baktığımızda, 2012-2016 döneminde görülen zayıf büyümenin, 2017 yılında yerini reel büyümeye bıraktığı görülüyor. Üretimden satışlarda 2018 yılında da reel büyüme eğilimi devam etmekle birlikte, bir önceki yılın altında kaldı. 2017 yılında yüzde 19 olan üretimden satışlardaki reel büyüme, 2018 yılında yüzde 11.8'e geriledi.

500 büyük firmanın faaliyet kârı yüzde 1.3 yükseldi

ISO 500'ün 2018 yılında faaliyet kârı oranı yüzde 9.6'dan yüzde 10.9'a yükseldi. Toplam faaliyet kârı mutlak büyüklüğü ise 2017 yılında 70.6 milyar lira iken, 2018'de yüzde 52.7 artışla 107.8 milyar lira seviyesinde gerçekleşti. Faaliyet kârlarındaki artışın nedeni, satış maliyetlerinin ve faaliyet giderlerinin net satışlara göre daha düşük hızda artmış olması. Önemli bir finansal rasyo olarak FAVÖK (Faiz, Amortisman ve Vergi Öncesi Kâr) bazı sonuçlara baktığımızda, sanayi firmalarının yıllar itibarıyla esas işlerine yoğunlaşarak, FAVÖK büyüklüklerini daha yüksek oranlarda arttırmakta oldukları görülüyor. 2018 yılındaki zorlu koşullar içinde, sanayi firmaları yine ana faaliyet konularına ağırlık verdi. **ISO 500**'ün FAVÖK büyüklüğü 2018 yılında yüzde 48 artarak 94.7 milyar liradan 140.2 milyar liraya yükseldi, böylece firmalar son altı yılın en yüksek FAVÖK artışını gerçekleştirdi. Vergi öncesi dönem kâr ve zarar toplamı ise yüzde 19.7 ar-

500 Büyük Sanayi Kuruluşunun son üç yıldaki temel göstergeleri

	2016		2017		2018		Değişim (%)	
	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	2017/2016	2018/2017
Üretimden satışlar (Net)	690.013	94	652.712	94	878.035	94	11,2	34,5
Faaliyet Kârı (Zararı)	52.376	9,4	70.612	9,6	107.822	10,9	34,8	52,7
Finansman giderleri	29.006	9,2	35.125	4,8	95.321	9,7	21,1	12,4
Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kâr (EBITDA)	76.135	13,7	94.732	12,9	140.228	14,2	24,4	48,0
Özet Kar/Zarar (YOL)	37.794	6,8	51.062	7,7	63.528	6,4	40,7	19,7

Not: Paylar net satışlara göre hesaplanmıştır.

tarak, 53 milyar liradan 63.5 milyar liraya yükseldi.

Kârın neredeyse tamamı finansman giderlerine ayrıldı

Yıllardır adeta kronik bir hal alan ve düzelme yolunda ilerlemenin kaydedilemediği finansmana erişim sorununu kendini göstermeye devam etti. 2018 yılında **ISO 500**'ün finansman giderlerinin faaliyet kârı içindeki payı yüzde 49.8'den yüzde 88.9'a yükseldi. Yani biz bugüne kadar yüzde 50'lerden şikayetçiymişken, şimdi sanayi firmaları 2018 yılında elde ettikleri kârın neredeyse tamamını finansman giderlerine ayırdı.

Finansal göstergeler içinde borçlanma ile özkaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısı, kuruluşların finansal yapılarını ortaya koyan önemli göstergelerden biri. **ISO 500**'de 2017 yılında yüzde 62.9'a kadar yükselen borçların payı, 2018 yılında 4.1 puan daha artarak, yüzde 67'ye yükseldi. Özkaynakların payı ise yüzde 37.1'den yüzde 33'ye geriledi. Bu oranlar tarihsel olarak en olumsuz kaynak yapısına işaret ediyor. **ISO 500**'de borçların payının artmasının önemli bir nedeni döviz kurlarındaki artışlar oldu. 2018 yılında **ISO 500**'ün mali borçları ise yüzde 35.3 artış göstererek, 242.9 milyar liradan 328.6 milyar liraya yükseldi. Mali borçlar, geçen yıla göre artış hızını ikiye katlayarak, reel olarak büyüme eğilimini sürdürdü. Ancak daha önemlisi kısa vadeli mali borçlardaki artış eğilimi. Kısa vadeli mali borçlar 2018 yılında yüzde 46.3 oranında artarak, 101.8 milyar liradan 149 milyar liraya yükseldi.

Sanayici devlete sıfır faizle borç veriyor

ISO 500'ün devreden KDV yükünün bu yıl da artarak devam ettiği görül-

yor. Sanayicinin üzerindeki devreden KDV yükü bir önceki yıla göre yüzde 35.6 gibi kayda değer bir oranda artarak, 9.7 milyar liraya çıktı. Finansman kaynaklarına erişimin bu kadar kısıtlı olduğu bir dönemde, sanayicinin bu kadar önemli bir miktarı sıfır faiz ile devlete borç verdiğini söylemek durumundayız.

Sanayinin içinde bulunduğu yatırım motivasyonunu ortaya koyan verilerden biri de dönen ve duran varlık ilişkisi. Toplam aktifler içinde yüksek olan dönen varlıklar, işletme sermayesi yönetimi açısından olumlu, ancak diğer yandan duran varlıkların payındaki gerileme, kuruluşların sabit kıymet yatırımlarının, bir başka deyişle üretken makine ve teçhizat yatırımlarının zayıfladığını gösteriyor.

ISO 500'de duran varlıkların toplam varlıklar içindeki payı 2015 yılında yüzde 46.3'e yükseldikten sonra 2016'da yüzde 45.3'e, 2017'de yüzde 41.5'e, 2018'de ise yüzde 38.8'e geriledi.

ISO 500'de kâr eden kuruluş sayısı 422'den 381'e düştü, zarar eden kuruluş sayısı ise 78'den 119'a çıktı. FAVÖK eden firma sayısı 2018 yılında değişmedi ve 468 oldu. Firma sayısı, FAVÖK'ün ölçüldüğü son altı yıllık dönemdeki en yüksek seviyesinde kaldı. Firmalar çekirdek işlerine ve faaliyetlerine daha çok önem vererek, FAVÖK performanslarını yükseltmeye 2018'de de devam etti.

Orta yüksek ve yüksek teknoloji katma değer payı yüzde 27.5'e çıktı

Araştırmanın ortaya koyduğu önemli sonuçlardan biri de sanayinin teknoloji yoğunluğuna ilişkin veriler. Yıllardır özellikle katma değer açısından orta ve yüksek teknoloji ile sanayinin ilişkisinin zayıf olduğunu ortaya koyan verilere karşın, 2018 yılı itibarıyla

bu alanda geleceğe dair umutlandırıcı bir hareketlenmenin olduğunu tanık oluyoruz. 2018 yılında yaratılan katma değer itibarıyla en yüksek payı yüzde 37.5 ile tekrar düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin aldığı görülüyor. Orta-düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin payı ise 2018'de 4.9 puan azaldı ve yüzde 35 oldu. Fakat sevindirici olan orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payının, 2017'de yüzde 20.2 iken 2018'de yüzde 22.2'ye yükselmiş olması. Yine yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı da 2017'de yüzde 3.6 iken 2018'de yüzde 5.3 oldu. **ISO 500** içinde orta yüksek ve yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerdeki firmaların yarattığı katma değer payı 2017 yılında yüzde 23.8 iken, 2018'de yüzde 27.5 olarak gerçekleşti. Türkiye'de sanayinin yüksek katma değerli ve yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerle dönüşüm ihtiyacı sürmekle birlikte, yüksek teknoloji yoğunluklu sanayilerin payında ilk kez hissedilir bir artış yaşanması, bu yılki araştırmanın ortaya çıkardığı en çarpıcı sonuçlardan biri. Bu artışın özellikle son yıllarda büyük bir atılım gösteren savunma ve havacılık sanayi sektörlerinden kaynaklandığı düşünüyor.

Ar-Ge yapan firma sayısı arttı

ISO 500'de Ar-Ge yapan firma sayısı 2018 yılında 276'ya yükseldi. Böylece firma sayısı, bu veriyi ölçmeye başladığımızdan bu yana en yüksek seviyeye ulaştı. Aynı yılda Ar-Ge harcamaları da yüzde 10.5 oranında artarak, 3.8 milyar liraya yükseldi. Ayrıca 2018'de **ISO 500**'ün istihdamı yüzde 2.4 arttı. Yine ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da yüzde 20.2 olarak gerçekleşti. Öte yandan **ISO 500** içinde yer alan yabancı sermaye paylı kuruluş sayısı 2 adet artarak 117 oldu.

İSO 500, ülke sanayisinin sorunlarını ortaya koyuyor

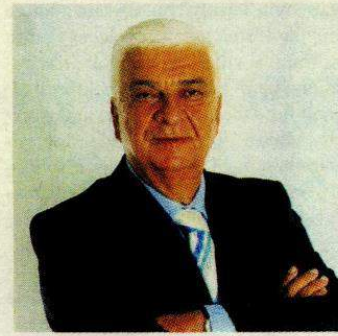
MÜJDAT KEÇECİ / Denizli Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması, İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) 1968 yılından bu yana aralıksız gerçekleştirdiği, sektör için en değerli verileri oluşturan ve devler liginin belirleyen önemli bir araştırma. "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" anketi reel ekonominin mevcut durumunu ve yaşadığı sorunları ortaya çıkararak bakımından önem taşıyor. Ne yazık ki Türkiye'de biz sanayicileri anlatan, sanayi sektörünün adeta bir

fotoğrafını çeken, bu kapsamda ve bu içeriklere sahip başka bir bilgi, veri bankası ve arşiv de bulunmuyor. Bu nedenle İstanbul Sanayi Odası'nın böyle bir araştırmayı aralıksız sürdürmesi ve bu bilgi birikiminin oluşmasına katkı sağlaması büyük önem taşıyor.

İSO 500, önemli bir referans noktası

İSO 500 istatistikleri, ülke sanayimizin sorunlarını bütün çıplaklığı ile açıkça önümüze seriyor. Bu 500 şirketin bilançoları ve bu şirketlerin yatırımları değerlendirildiğinde, genellikle Türkiye'nin ekonomik görüntüsü ortaya çıkıyor, çünkü bu şir-

ketler Türkiye'nin en mutena, en seçkin, en güçlü ve potansiyeli en yüksek şirketleri. Diğer taraftan bu en büyük 500 firmanın içinde yer almak,

şirketlerin kendisini kredi ve finansman kuruluşlarına, yurtdışındaki bir takım yatırımcı firmalara tanıtmasında ve yabancı yatırımcıların dikkatinin çekilmesinde önemli bir araç ve referans noktası. Bu şirketlerin bu listede olması onların, önemli bir güçte ve potansiyelde olduklarını gösteriyor. Bu nedenle firmalar, İstanbul Sanayi Odası'nın yaptığı bu çalışmada olabilmek, ilk 500 sıralamasına girebilmek için ciddi şekilde çalışıyor ve bütün verilerini İstanbul Sanayi Odası'na gönderiyorlar. Neticede bu çalışma, gerçekten ülkemiz açısından, şirketlerimiz açısından ve ülkemizin ekonomik görüntüsü açısından çok önemli.

Gaziantep'in başarısı artarak sürüyor

ADNAN ÜNVERDİ / Gaziantep Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Global ölçekte ve Türkiye'de yaşanan ekonomik koşullara rağmen Gaziantep; üretim, istihdam ve ihracattaki başarısını sürdürüyor. Sanayisi ve ticaretiyle bölge ekonomisinin lokomotifi olan kentte, altı OSB'nin yanı sıra Türkiye'de bir ilk olarak iki ilin birlikte kurduğu Polateli-Şahinbey OSB'de çalışmalar hızla devam ediyor. Endüstri 4.0, yapay zeka ve robot teknolojileri ile birlikte küresel üretim modelleri hızla değişiyor ve bizim de bu değişime ayak uydurmamız büyük önem taşıyor. Bu kapsamda son dönemde savunma sanayii, medikal sektörü gibi stratejik

sektörlerde ve mesleki eğitim konusunda önemli adımlar attık.

Bu yılın ilk dört ayında ihracatımız yüzde 11.7 arttı

Girişimlerimiz sonucunda, Türkiye'de ilk etapta kurulacak beş model fabrikadan birinin Gaziantep'te kurulması kararı alındı ve Gaziantep'in model fabrikasını Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Gaziantep Sanayi Odası birlikte hayata geçirecek. Tüm bu çalışmalar ve iş insanlarımızın özverisi ile 2018 yılını 7 milyar dolar ihracatla kapatan ve ürünlerini 180 ülkeye ihraç eden kentimiz, ihracat rakamlarının açıklandığı her dönemde de başarısına yenilerini eklemeyi sürdürüyor. 2019 yılının

ilk dört aylık ihracat rakamlarına bakıldığında Gaziantep, 2018 yılının aynı döneminde 2.24 milyar dolar olan ihracatını, bu yılın aynı döneminde yüzde 11.7 artışla 2.51 milyar dolara çıkarma başarısını gösterdi.

Rakamlara bakıldığında da açıkça görülüyor ki Gaziantep, şartlar ne olursa olsun büyümeye devam ediyor. İSO tarafından her yıl gerçekleştirilen Türkiye'nin Birinci 500 ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması sonuçları da kentimizin sanayisinin büyüklüğünü açıkça gösteriyor. Hatırlanacağı üzere, 2017 yılında Gaziantep'ten 24 sanayi kuruluşu Türkiye'nin ilk 500 büyük sanayi kuruluşu arasında yer almıştı. İSO İkinci 500 Büyük Sana-

yi Kuruluşu 2017 araştırmasında ise Gaziantep'ten 33 sanayi kuruluşu listeye girmişti. Bu yıl açıklanacak ilk 500 sıralamasını da heyecanla bekliyoruz ve Gaziantepli firmaların yine güzel yerlerde olacağını düşünüyoruz. Girişimcilikleri, azim ve cesaretleriyle Gaziantep'i bu noktaya taşıyan sanayicilerimiz, bundan sonra da kentimizi yukarılara taşıyacak.

Kümelenme modeliyle birbirini tamamlayıcı nitelikte ürünler imal etmemiz gerekiyor

MEHMET BÜYÜKSİMİTÇİ
Kayseri Sanayi Odası Başkanı

Kayseri olarak üç OSB ve bir serbest bölge olmak üzere toplam 42 milyon metrekare alanda üretim yapıyoruz. Dördüncü OSB'yi kurmak için de çalışmalarımız devam ediyor. Mobilyada KDV indirimi ve elektrikli ev aletlerinde ÖTV indirimi kentteki firmalar açısından avantaj oluşturdu ve biz bu desteklerin devam etmesinden yanayız.

Meslek komitelerinin çalışmalarına daha çok önem vereceğiz

Kayseri'de bir altyapı ve geçmişten gelen bir sanayi kültürü var. Bölgenin gelişip kalkınması adına sanayinin kayda değer oranda desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. 2017 yılı verilerine göre, ISO ilk 1000'de Kayseri'den 32 firma var. Bununla beraber Kayseri, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre 2018 yılının ilk çeyreğinde ihracat ra-

kamlarını yaklaşık yüzde 5.3 artırdı. Söz konusu rakam Türkiye ortalamasının iki katına yakın ihracat anlamına geliyor. Bu yıl ihracatta olumlu bir performans göstererek yıl sonu hedefimiz olan 2.2 milyar dolara ulaşmayı ve Türkiye'de ilk 10'da yer almayı hedefliyoruz. Büyüme rakamlarında sürekliliği sağlayabilmek için meslek komitelerinin öncülüğünde Ar-Ge ve inovasyon odaklı çalışmalarda bulunuyoruz. Üretim şeklimizi, ürünlerimizi ve ticaret anlayışımızı geliştirmemiz gerekiyor. Şu anda bin 560 üyemiz ve 25 meslek komitemiz var. Önümüzdeki dönemde meslek komitelerinin çalışmalarına ve sektörel birlikteliklere daha fazla önem vereceğiz. Başlıca sektörlerde kümelenmeye gitmemiz ve birbirini tamamlayıcı nitelikte ürünler ortaya koymamız gerekiyor.

Savunma sanayiinde kümelenme çalışmalarına ağırlık vereceğiz

Sanayisi olmayan bir ülkenin günümüz şartlarında ayakta kalması maalesses mümkün değil. Türkiye'nin jeo-

politik konumu gereği önem arz eden ve ekonominin gelişimine önemli ölçüde katkı sağlayan savunma sanayiinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarını karşılamaya ve rekabetin had safhaya ulaştığı uluslararası pazarda ağırlığını hissettirmeye başladı. Biz de savunma sanayiinde sahip olduğumuz köklü tarihle birlikte kümelenme çalışmalarına ağırlık vereceğiz.

Kayseri'de savunma sanayinin temelleri 1920'li yıllarda atıldı

Kayseri'de savunma sanayinin tarihi 1920'li yıllara dayanıyor. 6 Ekim 1926'da Kayseri'de Tayyare ve Motor Türk AŞ. uçak fabrikası açılıyor. Bir yıl içinde A-20, F-13 ve G23 uçaklarının montaj, üretim, bakım ve onarımları başlıyor. 1931 yılında Milli Savunma Bakanlığı'na devredilen Kayseri Tayyare Fabrikası ayda dört uçak üretebilecek kapasiteye ulaşıyor. 1932-1942 yılları arasında 200 adet uçak üretimi gerçekleştiriliyor. 1979 yılında yüzde 85'i yerli malzeme ile üretilen Türk uçağı 'Mavi Işık

79-XA', Kayseri İkmal Merkezi'nden havalanıyor.

Kayseri, sivil havacılık bakım ve onarım merkezi olabilir

Öte yandan Kayseri'de bir askeri fabrika olan 2'nci Hava İkmal Bakım Merkezi, savunma sanayiindeki köklü birikimin bir göstergesi. Burada, tüm uçakların fabrika seviyesinde bakım, onarım, revizyon ve modernizasyon işlemleri yapılıyor. Kayseri'nin bu alandaki birikimi, kentimizi bir sivil havacılık bakım ve onarım merkezi haline rahatlıkla dönüştürebilir nitelikte. 1954 yılında kurulan 2'nci Ana Bakım Merkezi Komutanlığı 387 bin metrekarelik alanda tank üretimi, modernizasyonu ve yenileştirme çalışmalarına halen devam ediyor. Dolayısıyla Kayseri, savunma sanayiinde 1926 yılından beri gelen köklü bir geçmişe sahip. Bugün OSB'lerimizde faaliyet gösteren birçok sanayicimizle birlikte savunma sanayiinde kümelenip, güçlü bir ivme kazanmayı ve söz sahibi olmayı istiyoruz.

Listede 50 Adana firması hedefliyoruz

ZEKİ KIVANÇ / Adana Sanayi Odası Başkanı

Sanayi firmaları açısından oldukça zorlu bir sürecin yaşandığı, komşu coğrafyalarda ve küresel piyasalarda yaşanan gelişmeler nedeniyle firmaların temkinli hareket etmek zorunda olduğu bu dönemde, Adana sanayisinin güçlü biçimde daha ileri seviyelere taşınması ve hak ettiği yere kavuşabilmesi için daha çok gayret gösterilmesi gerekiyor. Tüm olumsuzluklara karşın, 2017 yılında ISO ilk 500'de yer alan firma sayısının 12 olması, elbette köklü ve güçlü bir sanayi geçmişine sahip olan Adana için yeterli değil. Önümüzdeki dönemde en büyük 500 sanayi kuruluşu arasında kendi-

ne yer bulacak Adanalı firma sayısının artmasını ümit ediyoruz. Adana Sanayi Odası olarak, kent dinamikleriyle iş birliği içinde çalışmalarımıza devam ederken; üretim, istihdam ve ihracatı artırma hedeflerimiz doğrultusunda üye firmalarımızın gelişimini önemsiyor, katma değeri yüksek ürünlerin üretimine ve ihracatına odaklanıyoruz. Adana sanayisine, üretim, istihdam ve ihracatına büyük ivme ve önemli güç kazandıracak olan Ar-Ge ve tasarım merkezlerinin kurulmasına yönelik çalışmaların olumlu meyvelerini toplamaya başladık. Merkezlerimizin sayısının 30'un üzerine çıkarılması doğrultusunda çabalarımız devam ediyor.

Bölge olarak, makro anlamda en önemli beklentimiz olan ve mega en-

düstri bölgeleri içinde yer alan Ceyhan Petrokimya Endüstri Bölgesi'nin ilk yatırımı polipropilen üretim tesisi yatırımının bu yıl içinde başlayacak olması bize moral oldu. Rönesans firması tarafından gerçekleştirilecek bu ilk yatırımın diğer yeni yatırımları da hızlandıracağından şüphemiz yok. Makro anlamdaki bu yatırımlar Türkiye'nin cari açık sorununa çözüm getirmekle beraber Adana'nın mevcut güçlü ve köklü sektörlerine de yeni bir ivme katacak. Yapılacak yatırım enerji, petrokimya ve kimya sanayilerine önemli bir ivme kazandıracak.

Bölgede yapılacak yeni yatırımlar, sadece Adana değil, bölgemiz ve ülkemiz için de önemli bir kazanım olacak. Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nda listeye giren

Adana sanayi firmalarımızı kutluyorum. Gelecekte 10'lu 20'li rakamlardan ziyade 50'li rakamları telaffuz etmeyi, çok daha fazla Adana firmasının en büyük sanayi kuruluşları arasında kendine yer bulmasını ümit ediyorum.

Sanayi ve liman kenti Kocaeli yatırımcıların ilgisini çekiyor

AYHAN ZEYTİNOĞLU

Kocaeli Sanayi Odası Başkanı

Istanbul'dan sonra ikinci büyük sanayi kenti olarak Kocaeli, yatırımlar için bir cazibe merkezi konumunda bulunuyor. Gerek lojistik konumu ve gerek sağladığı altyapı olanakları ile kent, sanayi kuruluşlarına ve yeni yatırımcılara büyük avantajlar sunuyor. Bunun sonucunda da Türkiye imalat sanayinin yüzde 13'ü bu ilde üretim gerçekleştiriyor. Kocaeli'nin sanayi ve ticari hayatının yurt ekonomisine yarattığı katma değer en önemli göstergelerinden birisi genel bütçeye yaptığı vergi katkısıdır. İstanbul ve İzmir'den sonra, toplanan vergilerin yüzde 11.82'sini karşılayan üçüncü il olan Kocaeli, 2018 yılında 73 milyar 451 milyon lira vergi ödedi. Bu rakam, Türkiye'nin genelinde 71 ilin vergi gelirlerinin toplamından fazla. Aynı zamanda, Kocaeli yüzde 91.9 ile tahakkukta birinci sırada yer alıyor. Kocaeli'nin 2018 yılında kişi başına ödediği vergi geliri de 38 bin 529 lira oldu. Böylece Kocaeli ödediği kişi başı vergi ile Türkiye ortalamasının kat kat üzerine çıkarak, yine devlete en fazla kazanç sağlayan il oldu.

Kocaeli'nin avantajları, yabancı sermayeli firmalara cazip geliyor

Kocaeli'nin Türkiye dış ticaretinden aldığı pay, 2018 yılında gerçekleştirilen 77.1 milyar dolarlık dış ticaret ile yüzde 19.7'ye yükseldi. Neredeyse yurt genelinde yapılan toplam dış ticaretin beşte biri ilimizden gerçekleşiyor. 2018 yılında Kocaeli gümrüklerinden 28.6 milyar dolarlık ihracat ve 48.6 milyar dolarlık ithalat gerçekleştirildi. Bu yüksek miktarda gerçekleşen ticaret hacminin en önemli nedeni Kocaeli'nin bulunduğu konumdur. Sanayi kuruluşlarının, doğal bir liman olan İzmit Körfezi etrafında konuşlanması firmalarımıza

lojistik anlamda önemli fırsatlar sunuyor. Nitekim İzmit Körfezi'nde 35 liman ve iskele bulunuyor. Dolayısıyla Kocaeli'yi hem sanayi hem de bir liman kenti olarak tanımlamak gerekir. Bu limanlardan elleçlenen yük miktarı yaklaşık 73 milyon ton civarındadır. Kocaeli limanı Avrupa'nın ilk 10 limanı içerisinde yer alıyor.

Tüm bu fırsatlar özellikle büyük ölçekli ve yabancı sermayeli firmaların ilgisini çekiyor. Odamıza kayıtlı 2 bin 800'ün üzerindeki firmanın 307'si yabancı sermayeli. Yabancı sermayeli firmalar arasında Alman, Hollanda, Amerika, Fransa, Güney Kore, İtalya firmaları öne çıkıyor. Global markalar arasında yer alan Ford, Hyundai, Honda, Anadolu-Isuzu, Siemens, Türk Pirelli, Good Year, Brisa, Bridgestone, Bosch gibi firmalar Kocaeli'de üretim yapıyor, buradan küresel piyasalara açılıyor. Bununla birlikte Türkiye'nin en büyük 500

işletmesinin 82'si de Kocaeli'de faaliyetini sürdürüyor. İlk 1000 büyük işletme içinde ise 138 Kocaeli firması yer alıyor. Türkiye'nin büyük işletmelerinin yüzde 13'ünü Kocaeli firmalarının oluşturması, ilimizin imalat sanayi ve vergi oranlarıyla da örtüşüyor.

Üretim tesisleri Kocaeli'de olan firmalar listede başı çekiyor

İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan Türkiye'nin en büyük 500 firma sıralamasında ilimizde faaliyet gösteren TÜPRAŞ ve Ford Otosan, sıralamada Türkiye'nin en büyük ilk iki firması olarak yer alıyor. Türkiye'nin ilk büyük 100 işletmesinin ise üçünün Kocaeli'de konumlandığını görüyoruz. Her ne kadar **İstanbul Sanayi Odası**'nın açıkladığı raporlarda, Kocaeli'deki sanayi kuruluşlarının büyük bir bölümünün merkezleri İstanbul'da olduğundan

dolayı İstanbul ili kapsamında gösterilse de üretim tesisleri Kocaeli'de bulunan bu firmalar yeniden değerlendirildiğinde Kocaeli'nin gerçek gücü de ortaya çıkıyor. Bu firmalar aynı zamanda Kocaeli'nin yurt ekonomisindeki önemini de gösteriyor. Bundan sonraki süreçte temennimiz; **İstanbul Sanayi Odası** tarafından yakında açıklanacak yeni sıralamada ilimizin sanayi kuruluşlarının sayısının daha da artmasıdır. Bununla birlikte, ikinci 500 Büyük Firma listesinde yer alan üyemiz olan işletmelerin de birinci lige atılmasıdır.

Kocaeli Sanayi Odası olarak, Kocaeli'ye katma değer üreten, yüksek teknoloji ve çevreyle dost üretim yapısına sahip yeni yatırımların daha çok gelmesini istiyoruz. **İstanbul Sanayi Odası**'nın açıklayacağı 2018 yılı 500 Büyük firmanın içinde yer almayı başaran Kocaeli firmalarımızı da şimdiden kutluyorum.

Üretim kültürünü geliştirerek yolumuza devam etmek zorundayız

NURETTİN ÖZDEBİR / Ankara Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

Küresel ekonomide büyüme trendinin azalan bir eğilim içine girdiği, बे- lirsizliklerin yükseldiği, risklerin arttığı, finansal koşulların sıkılaştığı, faiz oranlarının yükseldiği bir dönemde; bugün sanayicilerimizin birincil önceliği ayakta kalma savaşıdır. İçinden geçmekte olduğumuz bu süreçte, ekonomi yönetimi- miz tarafından alınacak yerinde kararlar sonrasında yolumuza kaldığımız yerden devam edeceğimize olan inancımız tamdır. Bu zor günleri geride bırakacağımızdan kuşumuz yok. O yüzden geleceğe bakmak durumundayız, geleceği konuşmak zorundayız.

Sormamız gereken soru, çevremizdeki ülkeler ile karşılaştırıldığında Türkiye olarak en önemli kazancımız olan 'üretim kültürümüzü' nasıl geliştirebiliriz? 2000 sonrası dönemde teknolojiadaki gelişim ve dönüşümün hızlanması ile birlikte yeni teknolojilerin hayatımıza girmesi yalnızca bireyler olarak bizi değil, sanayimizi de derinden etkiler hale geldi. Sanayiciler olarak orta ve uzun vadede hedefimiz 'sanayide dijital bir kültür yaratmak' olmalı. Rekabetin sürekli arttığı bir ortamda, şirketlerimizin hızla yol almasını sağlayacak en önemli unsurların başında bu geliyor. Ancak unutulmaması gereken nokta, dijital kültürün bir anda oluşmayacağıdır. Bunun için zihinsel bir dönüşüm, bütüncül bir hazırlık sürecine ihtiyaç var. Tüm bu planlamaların sistematik bir şekilde uygulamaya konulması gerekiyor.

Yapılan simülasyonlar, tüm dengelerin değişeceği bir dünya düzenine işaret ediyor. ABD Başkanı'nın, Çin ile giriştiği ticaret savaşımı yalnızca ABD'nin dış ticaret dengesi kaygısı üzerinden okumak büyük bir yanlılgı olur. Dünyanın ekseninin doğuya

kaydığı bir dönemde ticaret savaşlarının yaşanması tesadüfi değil. Bununla birlikte önümüzdeki dönemde küresel ekonominin belirleyicisi, rekabet avantajının anahtarları 'dijitalleşme' olacak. Bugün dış ticaret kotaları-gümrük vergileri üzerinden yürüyen ekonomik savaş, ilerleyen zamanlarda 'dijital teknolojilerin sahipliği' üzerinden gerçekleşecek.

Ekonominin ikiye katlanma hızı dijitalleşme ile birlikte çok kısaldı

Dijitalleşmenin büyümeye etkisine ilişkin çok önemli analizler yapılıyor. Buna göre, global ekonominin ikiye katlanma hızı buzul çağında avcı-toplayıcı topluluklar için 224 bin yıl, tarım toplumları için 909 yıl, sanayi toplumu için en iyi ihtimalle 6.3 yıldır. Yani tüm küresel ekonomiler, Sanayi 4.0'ın koşullarına uygun olarak büyürlerse, 6.3 yılda dünya eko-

nomisi ikiye katlanabilecektir. Altı yılda ekonominin ikiye katlanması oldukça ütopyik görünmekle birlikte hesaplamalar bunun mümkün olacağını ortaya koyuyor. En basitinden 5G teknolojisinin global olarak gelişmiş ülkelerde kullanılmaya başlanması ve sistemin stabil hale getirilmesi ile birlikte mevcudun 100 katına kadar daha hızlı olması beklenen veri transferi, neler olabileceğinin sinyallerini bizlere veriyor. Bu sebeple hem bizim hem de Türkiye'nin gerçek gündemi olduğunu düşündüğümüz yenilikçilik, dijitalleşme ve verimlilik konularını her zaman ön planda tutma gayreti içinde olmalıyız. Türkiye gibi oldukça sınırlı kaynaklar ile rekabetçi üretim yapmak durumunda olan bir ülkenin kaynaklarını, verimliliği ve yenilikçiliği artıracak şekilde kullanmak zorundayız.

Türkiye olarak verimli, yenilikçi,

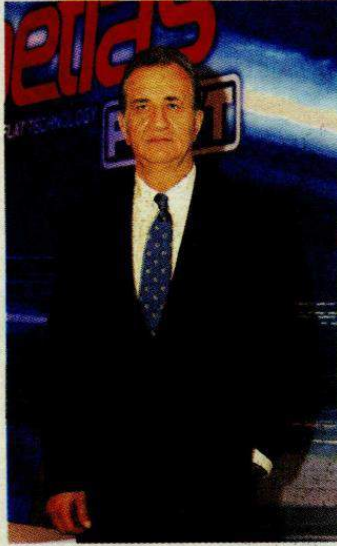
dijitalleşme yolunda ilerleyen sanayici KOBİ'lerimizin, İSO 500 listesi-ne önemli bir sayıda girdiğini gördüğümüzde, gerçek anlamda kalıcı ekonomik büyümeyi elde etmiş olacağız. İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl yayınladığı Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması, büyük sanayi kuruluşlarını analiz edebilmek için önemli bir çalışma. Dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girme hedefine ulaşabilmek için sadece büyümeye hızımızı yüksek tutmak yetmeyecek. Bu süreçte ekonominin yanı sıra şirketlerimizi de büyütmemiz, onları küresel ölçekte oyuncular haline getirmemiz gerekiyor. Bu vesileyle 500 sanayi kuruluşu sıralamasında yer alan tüm firmalarımızı tebrik ediyor, her yıl gerçekleştirdiği bu önemli çalışma nedeniyle İstanbul Sanayi Odası yönetimini ve tüm emeği geçenleri kutluyorum.

Petlas, bu yıl 260 milyon dolarlık ihracat yapmayı hedefliyor

Abdulkadir Özcan Şirketler Grubu (AKO Grup) bünyesinde faaliyet gösteren Petlas, yüzde 100 yerli sermaye ile başta lastik üretimi olmak üzere akü ve jant üretimi yapıyor. Firmalarının 2018 yılında 202 milyon dolarlık ihracat yaptığını kaydeden Petlas Genel Müdürü Yahya Ertem, toplam cirolarının bir önceki yıla oranla yaklaşık yüzde 18'lik artışla 2 milyar liraya yükseldiğini ifade etti. Diğer yandan **ISO 500** 2018 verilerine göre, Türkiye'nin en büyük 100 sanayi kuruluşu içinde 95'inci sırada yer aldıklarını dile getiren Ertem, "Sıralamada istikrarlı yükselişimizi sürdürüyoruz. **ISO 500**'ün ihracat sıralamasında da 64'üncü sıraya yükseldik. Ayrıca, bu yıl ihracatımızı 260 milyon dolara çıkarmayı hedefliyoruz. 2018 yılında 2 milyar lira seviyesinde gerçekleşen toplam ciromuzu da 2.6 milyar liraya yükseltmeyi planlıyoruz" dedi.

Hali hazırda yıllık yaklaşık 168 bin ton olan üretim kapasitelerinin bulunduğunu bildiren Yahya Ertem, fab-

rikalarında devam eden yatırımların bitmesiyle yıllık 200 bin tonluk kapasiteye ulaşacaklarını ifade etti. Tazmin eden yıllarda yapılacak 1 milyar dolar yatırımla üretim kapasiteleri-

ni 440 bin tona çıkarmayı planladıklarını anlatan Ertem, "Doğrudan istihdamımızı 10 bin kişiye ulaştırmayı hedefliyoruz. AKO Grup bünyesinde yer alan diğer AKO Jant, AKO Akü ve AKO Lastik Kaplama şirketleri de hedefleri doğrultusunda iç pazar ve ihracat büyümelerini sürdürüyorlar" diye konuştu.

"Makine ve ekipmanlar için 50 milyon dolarlık yatırım yaptık"

AKO Grup'un toplam gelirleri içinde lastiğin payının yüzde 80-85 düzeyinde olduğunu altın çizen Yahya Ertem, Petlas'ın bu yıl inşaat ve kapasite artırımı için alınan makine ve ekipmanlar için 50 milyon dolarlık bir harcama yaptıklarına dikkat çekti. ABD pazarındaki büyüme hedefleri doğrultusunda bu yatırımları yaptıklarını söyleyen Ertem, "Yerli Ar-Ge ve yerli iş gücüyle ürettiğimiz Petlas ve Starmaxx markalı lastik ürünlerimiz ABD pazarındaki ürün özelliği beklentisini yüzde 90 karşılıyor. ABD'ye şu anda zirai lastik üzerinden kay-

da değer satışı var. Yapılacak yatırımla binek otomobilden otobüs ve kamyon kadar birçok segmentte satışımız olacak. ABD'nin, Çin menşeli ürünlere uyguladığı kota nedeniyle ortaya çıkan fırsatı değerlendirmek istiyoruz" ifadesini kullandı.

AKO Akü'ün yaklaşık 60 ülkeye ihracat yaptığını söyleyen Yahya Ertem, AKO Jant'ın ise ihracat yaptığı ülke sayısını kısa sürede 25'e çıkardığını ve aynı zamanda yerli askeri araçların pek çoğu için özel tasarım zırlı jantlar da ürettiğini dile getirdi. AKO Lastik Kaplama'nın da 2018 yılında 9 milyon liralık yatırım yaptığının altın çizen Ertem, şunları söyledi: "AKO Lastik Kaplama üretimde hedeflerinin yüzde 40 üzerinde büyüme kaydetti. AKO Grup'un ortağı Japon Sumitomo Rubber ile 500 milyon dolar yatırımla kurulan Falken ve Dunlop marka lastiklerin üretimini Çankırı'da gerçekleştiren Sumitomo Rubber AKO Türkiye lastik fabrikası ise imal ettiği lastiklerin yüzde 80'ini ihraç ediyor."

ARAŞTIRMA SERVİSİ

Bantboru, küresel otomobil üreticilerinin elektrikli araç projelerinde yer alıyor

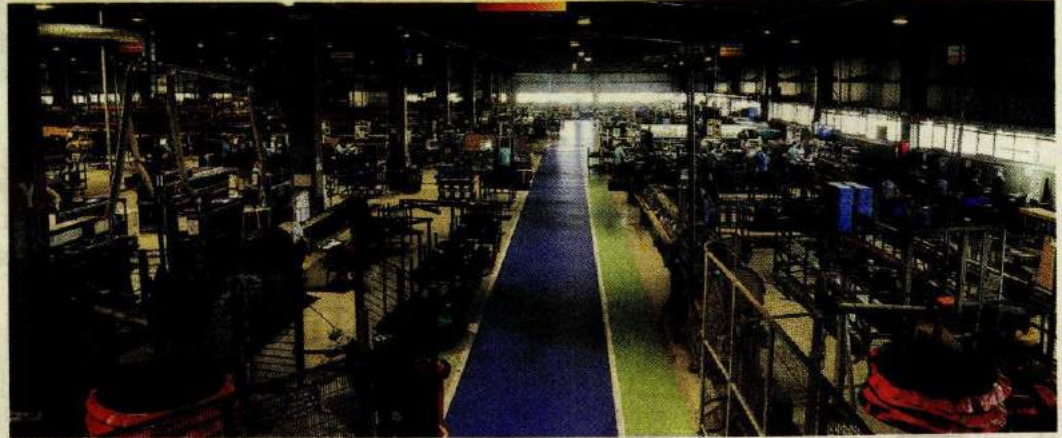
Otomotiv ve dayanıklı tüketim ürünlerine yönelik boru sistemleri üreten Bantboru, BMW, Ford, Mercedes, Renault ve Peugeot-Citroen gibi üreticilerle çalışıyor. Küresel otomotiv üreticilerinin yeni nesil elektrikli otomobilleri de dahil olmak üzere en önemli programlarında iş ortağı olduklarını kaydeden Bantboru CEO'su Sinan Gider, "Küresel ölçekte, üretilen her 100 araçtan dördünde, fren, debriyaj ve yakıt sistemleri gibi kritik noktalarda Ar-Ge ile geliştirdiğimiz ürünler kullanılıyor" dedi. 2017 yılında dahil oldukları Turquality marka programının da kakısıyla global pazarda rekabet ettiklerini söyleyen Gider, "2018 yılında ihracat gelirimizi yüzde 30 artırdık ve yaklaşık 15 milyon euro'luk ihracat yaptık" dedi.

Bu yıla da ihracat odaklı başladıklarını vurgulayan Sinan Gider, "2018'de ağırlık vermeye başladığımız yurtdışındaki çalışmalar sonucunda bu yıl, ciroda ihracatın oranı yüzde 40'tan yüzde 55'e çıkacak" dedi. 2018 yılında, ihracatın da katkısıyla 206 milyon liralık ciroya ulaştıklarını belirten Gider, yıllık ortalama yüzde 36 büyüdüklerini kaydetti. 2017 verilerine göre ISO 14001'de 476'ncı sırada yer aldıklarını kaydeden Gider, yurt içi ve dışında pazarlarını büyütüp, konularını daha da güçlendirmeyi amaçladıklarını dile getirdi. Bu yıl, cirolarını yaklaşık 220 milyon liraya çıkarmayı hedeflediklerini söyleyen Gider, yaklaşık 18 milyon euro'luk da ihracat öngördüklerini belirtti.

"Hedef pazar Hindistan'da OEM'lerle iş birliği yapmayı hedefliyoruz"

Avrupa'dan Hindistan'a kadar uzanan bir coğrafyada, 23 ülkeye ihracat yaptıklarını söyleyen Sinan Gider, ihracat gelirinin cirolarının yüzde 40'ını oluşturduğunu bildirdi. Hedef pazarlarından Hindistan'da yerel üretim yapan partnerleriyle yaptıkları işbirliği kapsamında 2018'de Hindistan'a ürün sevkiyatına başladıkları bilgisini veren Gider, şunları aktardı: "Teşvik ve alt yapı yatırım projelerinin, bu ülkeyi bir üretim üssü haline getirmesi ve halen yüzde 60 düzeyinde olan otomotiv üretimi kapasite kullanımının, yüzde 80 düzeyine çıkması bekleniyor. Yakın geleceğin önemli otomo-

5 milyon euro'luk yatırımla kapasitesini artıracak

Kapasiteyi artırmak ve daha fazla istihdam olanağı yaratmak için 2018 yılında 5 milyon euro tutarındaki yatırım planlarını devreye aldıklarını söyleyen Sinan Gider, "2019 yılı içinde başlayacağımız söz konusu yatırımla şirketimizin yıllık üretim kapasitesini 80 milyon metreye çıkaracağız ve daha fazla kişiyi de istihdam edeceğiz. 2018 yılında OEM'ler için kullanılmak üzere son teknoloji yeni otomasyon sistemleri yatırımları da gerçekleştirdik. Bu bağlamda, özellikle 2019 ve ilerleyen yıllar için üretim verimliliğimizi en üst düzeye çıkartmayı planlıyoruz" dedi.

tiv pazarlarından biri olacağı öngörülen Hindistan'da, yerel partnerimizle iş birliğimizin devamında, üretici iş birlikleriyle büyümeyi hedefliyoruz. Hindistan'da üretim yapan Mercedes, Renault, Suzuki gibi uluslararası OEM'lerin yanında yerel üretim yapan Maruti, Leyland, Tata, Mahindra gibi OEM'lerle iş birlikleri geliştirmeyi hedefliyoruz."

2007 yılında bünyelerinde oluştur-

dukları Ar-Ge biriminin 2015 yılında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın onayıyla Ar-Ge merkezine dönüştüğünü söyleyen Sinan Gider, bu merkezde ürün geliştirme ve üretim teknikleri konusunda çalışmalar yapıldığını aktardı. Gider, kendi teknolojileri ve proses inovasyonu ile ürettikleri çift katlı fren borularının, otomotiv alanında ihracat güçlerinin ana motorlarından biri olduğunu ifade etti.

Son iki yılda altı ürün için patent aldıklarını bildiren Gider, bunun yanı sıra halihazırda dokuz adet patent başvurularının bulunduğunu belirtti. Gider, "Rekabetçi performans anlayışıyla, proje ortağı olduğumuz firmalara, üretim çevrimleri daha kısa olan, dolayısı ile daha yüksek enerji verimliliği sağlayan, dayanıklı, yenilikçi ürünler sunuyoruz" diye konuştu.

ISO-500 şirketlerinin finansal yapıları incelendiğinde, borç miktarının öz kaynakların iki katına çıktığı görülüyor

Devler borca çalıştı

Istanbul Sanayi Odası'nın 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 Araştırması'nın sonuçlarına göre Türkiye'nin dev şirketleri geçen yıl elde ettikleri kârın neredeyse yüzde 90'ını borç ödemek için kullandı

Kârın yüzde 90'ını oluşturdu

EKONOMİK durgunluğun başlıca nedenlerinden biri olan dolar borçları, 2018 yılında ülkenin en büyük şirketlerinin kârlarını eritti. ISO'nun araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'nin dev şirketleri geçen yıl elde ettikleri kârın neredeyse yüzde 90'ını borç ödemek için kullandı. Şirketlerin finansal kaynaklarının yüzde 33'ünü öz kaynaklar oluştururken, borçlar yüzde 67'sini kapladı.

Döviz, faiz ve TL'deki kayıp

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, döviz kurundaki yükseliş, faiz oranları artışı ve TL'deki değer kaybına bağlarken, "ISO 500'de 2017'de yüzde 62,9'a kadar yükselen borçların payı, 2018'de 4,1 puan daha artarak yüzde 67'ye ulaştı. Özkaynakların payı ise yüzde 37,1'den yüzde 33'ye geriledi. Bu oranlar tarihsel olarak en olumsuz kaynak yapısına işaret etmekte" dedi. ■ 9'da

Sanayinin en büyükleri 2018'de borca çalıştı

"TÜRKİYE'NİN 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 Araştırması"nın sonuçları ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan tarafından önceki gün açıklandı. TÖPRAS, üretimden satışlarda 79 milyar lira 42 milyon lirayla listede ilk sırayı alırken, Ford 31 milyar 63 milyon lirayla ikinci, Toyota ise 23 milyar 608 milyon lirayla üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Oyak-Renault, Tofaş, Arçelik, Iskenderun Demir ve Çelik, Ereğli Demir ve Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti. Ancak ekonominin içinde bulunduğu durgunluğun başlıca nedenlerinden biri olan dolar borçları, 2018 yılında ülkenin en büyük şirketlerinin kârlarını eritti. ISO'nun araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'nin dev şirketleri geçen yıl elde ettikleri kârın neredeyse yüzde 90'ını borç ödemek için kullandı.

BİR YILDA YÜZDE 172 ARTTI

ISO-500 şirketlerinin finansal yapılarına bakıldığında, borç miktarının toplam öz kaynakların tam iki katına çıktığı görülüyor. Buna göre, 2018 yılında şirketlerin finansal kaynaklarının yüzde 33'ünü öz kaynaklar oluştururken, toplam borçlar ise kaynakların yüzde 67'sini kapladı. Bu oran bir önceki yıl yüzde 62,9 olarak gerçekleşmişti. Kaynaklar içerisinde yüzde 67'lik borç miktarı, ISO-500 tarihinin en büyük borç oranı olarak da kayda geçti. Şirketlerin borçlarını ifade eden finansman giderlerinin faaliyet kârı içindeki payı 2018'de yüzde 49,8'den yüzde 88,9'a yükseldi. Böylelikle şirketlerin borç ve faizlere ayırdıkları para son 1 yılda yüzde 172 artmış oldu. Bu oran 2012 yılında yüzde 34,1 düzeyindeydi. Bu durumun başlıca nedeni ise Türk Lirası'nın Dolar karşısında 2018 yılında yüzde 30'u aşan bir değer kaybı yaşaması oldu. Bununla birlikte yaklaşık 220 milyar dolar dış borcu olan Türk özel sektörünün Dolar kurundaki artış ile birlikte borç miktarının katlanması da bu sonuçta etkili oldu.

FAİZ VE TL'DEKİ KAYIP

ISO Başkanı Erdal Bahçivan bu durumu, firmalarının elde ettikleri kârın neredeyse tamamını

Istanbul Sanayi Odası'nın "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 Araştırması"nın sonuçlarına göre, Türkiye'nin dev şirketleri geçen yıl elde ettikleri kârın neredeyse yüzde 90'ını borç ödemek için kullandı

finansman giderlerine ayırmakla değerlendirdi. Geçen yılın ikinci yarısında mali borçlardaki ve finansman maliyetlerindeki artışların sanayi firmalarının finansman giderlerinde sıçramaya neden olduğunu aktaran Bahçivan, "Finansman giderleri sanayi firmalarının kârlılıklarında temel belirleyici olmayı 2018'de sürdürdü. ISO 500, 2018'de ani yaşanan finansal dalgalanma ve şokların yükselttiği finansman maliyetleri ile karşılaşmıştır. Yılın ikinci yarısındaki faiz oranları artışı ve

Türk lirasındaki değer kaybına bağlı olarak enflasyondaki artışlar, ISO 500 için olumsuz mali koşullar ortaya çıkardı. ISO 500'de 2017'de yüzde 62,9'a kadar yükselen borçların payı, 2018'de 4,1 puan daha artarak yüzde 67'ye ulaştı. Özkaynakların payı ise yüzde 37,1'den yüzde 33'ye geriledi. Bu oranlar tarihsel olarak en olumsuz kaynak yapısına işaret etmekte" dedi.

Bahçivan, 2018'de ISO 500'ün finansman giderlerinin faaliyet kârı içindeki payının yüzde

49,8'den 88,9'a yükseldiğini belirterek, ISO 500'de borç payının artmasının önemli bir nedeninin döviz kurlarındaki yükselişler olduğunu söyledi. Sanayi kuruluşlarının döviz cinsi borçlarının TL karşılıklarının döviz kurlarındaki artışlar nedeniyle şişmesi de borçların payını artırdığını aktaran Bahçivan, "Net bir kullanım olmasa dahi borç kalemi yükselmektedir. 2018 yılında döviz kurlarındaki artışın bu etkisi çok daha fazla hissedildi" ifadelerini kullandı.

İLK 500'DE 8 ŞİRKET

İstanbul Sanayi Odası (ISO) tarafından açıklanan Türkiye'nin En Büyük Sanayi Kuruluşları Listesi'ne Batı Akdeniz'den 8 şirket girdi.

- Türkiye'nin En Büyük Sanayi Kuruluşları Listesi'nde Batı Akdenizli temsilci sayısı 6'dan 8'e, Antalya'lı firma sayısı ise 5'den 6'ya yükseldi.
- Antalya'dan AGT, ADOPEM, ANKUTSAN, Eti Elektrometalurji, CW Enerji ve Yörükoğlu firmaları, Bucak'tan AS Çimento ve Göлтаş listede yer aldı.

Istanbul Sanayi Odası, Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nu açıkladı.

■ 2018 araştırmasında TÜPRAŞ'ın ilk sırada yer aldığı listeye Ege Bölgesi'nden 76 firma girmeyi başardı. İzmir 38 şirketle Ege'nin lideri oldu. İzmir'i sırasıyla Manisa (13), Denizli (11), Balıkesir (6), Aydın (3), Çanakkale (2), Muğla (2) ve Uşak (1) izledi.

**Zorlu Holding
Yönetim Kurulu
Başkanı Ahmet
Nazif Zorlu (sol-
da) ve Manisa Va-
lisi Ahmet Deniz.**

Manisa'dan 23 firma **İSO 500** listesinde

■ **Selami ÇELEBİ / MANİSA**

STANBUL Sanayi Odası (İSO) tarafından 1993 yılından bu yana her yıl yapılan ülkemizin ilk 500 sanayi kuruluşu çalışmasının 2018 yılı sonuçları açıklandı. Açıklanan veriler göre bu yıl ilk 500 listesinde Manisa'dan 23 firma yer aldı.

İSO 500 listesinde yer alan 23 firmayla gurur ve onur duyduklarını belirten Manisa Ticaret ve **Sanayi Odası** Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Yılmaz, **İstanbul Sanayi Odası** tarafından her yıl açıklanan ilk 500 sanayi kuruluşu listesinde odamıza kayıtlı üyelerimizden merkezi ilimizde olan 11 firma ile birlikte yine odamıza kayıtlı olarak bölgemizde üretim yapan ama merkezleri başka şehirde olan 12 firmamızla birlikte 'devler liginde' Manisa'dan 23 firmamız yer aldı.' dedi.

Yılmaz'dan tebrik

Dünya'da yaşanan siyasi gerilimler ve rekabetin en üst seviyede yaşandığı bir dönemde, Manisalı sanayicilerin üretime, istihdama ve ihracata devam ederek başarı öyküleri yazdığını belirten Başkan Yılmaz, 'Gurur kaynağı olan firmalarımız ülkeye sağladıkları katma değerle mücadeleyi, cesareti, inancı, azmi ve iradeyi temsil ediyorlar. Üretimin ve istihdamın, ihracatın gerçek kahramanları olan bu işletmelerimiz şehrimizin kalkınmasında ve markalaşmasında önemli bir rol üstlenmektedirler. Sanayicilerimiz gece gündüz, 7 gün 24 saat çalışarak suretiyle katma değer üretmeye devam ediyor. Zor şartlar altında dünya ile rekabet ederek ülke ekonomimize katkı koymaya çalışan sanayicilerimizi, yöneticilerini ve çalışanlarını bir kez daha kutluyor ve tebrik ediyorum' dedi.

UMUT VERDİ

**GÜNÜN
HABERİ**

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nda Ankara Sanayi Odası üyesi 39 kuruluş yer aldı. 6 savunma sanayi şirketinin de bulunduğu Ankara firmaları, listede 166 sanayi firması olan İstanbul'dan sonra en çok firması olan ikinci şehir ünvanını da korudu

YÜKSEK TEKNOLOJİ ÜRETME KAPASİTESİ

ANKARA Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, daralan piyasa koşullarına rağmen Ankaralı sanayicilerin ilk 500 içindeki sayılarını korumasından büyük bir memnuniyet duyduğunu belirtti. Özdebir, listede yer alan tüm firmaları kutladı ve ASO üyelerinin üretim alanlarıyla Ankara'nın yüksek teknoloji üretme kapasitesini net bir biçimde gösterdiğini söyledi. Özdebir, "Hem verimlilik hem 4. Sanayi devrimi anlamında büyük bir dönüşüm içinde olan Ankara, Başkent'in Sanayiinden, Sanayi'nin Başkentine' hedefine adım adım ilerlemektedir" diye konuştu.

"TÜRKİYE ORTALAMASINDAN FARKLILAŞIYOR"

ISO'NUN açıkladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" listesinde 39 Ankara firmasının yer aldığını anımsatan OSTİM Sanayici ve İş İnsanları Derneği (OSIAD) Başkanı Süleyman Ekinci de, "Yüksek teknoloji yoğunluklu sanayinin payı yüzde 5'in üzerine çıktı. Bu yükseliş savunma ve havacılık sektörlerinden kaynaklanıyor. Ankara, her iki sektörde öncü konumundadır. Üretim ve ihracat yapısına baktığımızda da teknolojik düzeyi itibarıyla Ankara'nın Türkiye ortalamasından farklılaştığını ve yüksek teknolojiye dayalı bir üretim yapısının geliştiğini görmekteyiz" ifadesini kullandı. » 4'te

Yüksek teknoloji üretimi

İlk 500 Sanayi Kuruluşu içinde yer alan ASO üyeleri şöyle:

Aselsan Elektronik San. ve Tic. A.Ş., TUSAŞ-Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş., Türk Traktör ve Ziraat Makineleri A.Ş., MAN Türkiye A.Ş., Kazan Soda Elektrik Üretim A.Ş., ROKETSAN Roket San. ve Tic. A.Ş., Eti Soda Üretim Pazarlama Nakliyat ve Elektrik Üretim San. ve Tic. A.Ş. İsmi açıklamayan bir şirket, Tarım Kredi Yem San. ve Tic. A.Ş., HAVELSAN Hava Elektronik San.

ve Tic. A.Ş., FNSS Savunma Sistemleri A.Ş., Hidromek-Hidrolik ve Mekanik Makina İmalat San. ve Tic. A.Ş., RWE & Turcas Güney Elektrik Üretim A.Ş., Noksel Çelik Boru Sanayi A.Ş., Yiğit Akü Malzemeleri Nakliyat Turizm İnşaat San. ve Tic. A.Ş., Yayla Agro Gıda Sanayi ve Nakliyat A.Ş., Oyak Beton San. ve Tic. A.Ş., Mitaş Endüstri San. Tic. A.Ş., Göknur Gıda Maddeleri Enerji

İmalat İth. İhr. Tic. ve San. A.Ş., Ortadoğu Rulman San. ve Tic. A.Ş., Park Termik Elektrik San. ve Tic. A.Ş., Astor Transformator Enerji Turizm İnşaat ve Petrol San. Tic. A.Ş., Şa-Ra Enerji İnşaat Tic. ve San. A.Ş., Şahinler Metal San. ve Tic. A.Ş., Ankara Ofis Yem Gıda ve Makina San. Tic. A.Ş., Ulusoy Elektrik İmalat Taahhüt ve Ticaret A.Ş., Nurok Makina ve Sanayi A.Ş., Nuh'un Ankara Makarnası

San. ve Tic. A.Ş., Votorantim Çimento San. ve Tic. A.Ş., Bien Yapı Ürünleri Sanayi Turizm ve Ticaret A.Ş., Erkunt Sanayi A.Ş., ASAS Ambalaj Baskı San. ve Tic. A.Ş., Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, EÜAŞ Elektrik Üretim A.Ş. Genel Müdürlüğü, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu, Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu (M.K.E.K.) Genel Müdürlüğü.

İLK 500 İÇİNDE 39 ASO ÜYESİ

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırmasında Ankara Sanayi Odası üyesi 39 sanayi kuruluşu yer aldı.

Istanbul Sanayi Odası tarafından gerçekleştirilen ve 2018 yılı verileriyle oluşturulan 500 büyük listesine bir önceki yıl da 39 firmayla giren Ankara'lı sanayiciler listedeki firma sayısını korumuş oldu. 6 savunma sanayi

şirketinin de yer aldığı Ankara firmaları, listede 166 sanayi firması olan İstanbul'dan sonra en çok firması olan ikinci şehir ünvanını da korudu.

Ankara Sanayi Odası Başkanı Nurettin Özdebir, daralan piyasa koşullarına rağmen Ankara'lı sanayicilerin ilk 500 içindeki sayılarını korumasından büyük bir memnuniyet duyduğunu belirtti. Özdebir, listede

yer alan tüm firmaları kutladı ve ASO üyelerinin üretim alanlarıyla Ankara'nın yüksek teknoloji üretme kapasitesini net bir biçimde gösterdiğini söyledi. Özdebir, "Hem verimlilik hem 4. Sanayi devrimi anlamında büyük bir dönüşüm içinde olan Ankara, 'Başkentin Sanayiinden, sanayinin başkentine' hedefine adım adım ilerlemektedir" diye konuştu.

+

Antalya devler liginde

İstanbul Sanayi Odası'nın açıkladığı Türkiye'nin En Büyük Sanayi Kuruluşları Listesi'ne Antalya'dan bu yıl 6 büyük şirket girdi

İSTANBUL Sanayi Odası (ISO) tarafından açıkladığı listede, Antalya'dan AGT, ADOPEN, ANKÜTSAN, Eti Elektrometalurji, CW Enerji ve Yörükoğlu ilk 500 arasında yer aldı. Listeye Bucak'tan AS Çimento, Isparta'dan Göltaş da girdi. **5'TE**

Devler listesinde 6 Antalyalı

Türkiye'nin En Büyük Sanayi Kuruluşları Listesi'ne Antalya'dan 6, Isparta ve Burdur'dan 2 şirket girdi. Batı Akdenizli dev şirket sayısı 8 oldu

İSTANBUL Sana-yi Odası (ISO) tarafından her yıl geleneksel olarak açıklanan Türkiye'nin En Büyük Sanayi Kuruluşları Listesi'ne Antalya'dan 6 şirket girdi.

GURUR LİSTESİ

Antalya'dan AGT, ADOPEN, ANKUTSAN, Eti Elektrometalurji, CW Enerji ve Yörükoğlu firmaları ilk 500 arasına girerken, Bucak'tan AS Çimento ve Isparta Göltaş ile birlikte Batı Akdeniz Bölgesi'nden listeye giren şirket sayısı 8'e yükseldi.

Antalya Ticaret ve Sana-

Ali Bahar

yi Odası (ATSO) Başkanı Davut Çetin, 2018 rakamlarına göre en büyük 500 listesindeki Batı Akdenizli temsilci sayısının 6'dan 8'e, Antalya'da ise 5'den 6'ya çıktığını aktardı. Çetin listede bölgeden en üst sırada giren şirketin 182'nci olan AGT olduğunu açıkladı. Çetin, "Antalya, tarım ve turizme dayalı ekonomisi nedeniyle

ağır sanayi yatırımlarına imkân vermemektedir. Buna rağmen firmalarımız inovasyona dayanan vizyonları ile birer başarı hikâyesi yazmaktadır" diye konuştu.

Antalya Organize Sanayi Böl-

Sanayi üretimi ümit veriyor

ATSO Mayıs ayı olağan toplantısında konuşan ATSO Başkanı Davut Çetin ekonomiyi değerlendirdi. Sanayi üretiminin mart ayında ümit verdiğini ancak yeniden yavaşlamaya geçtiğini ifade eden Çetin, "Sanayi üretiminin bir göstergesi de elektrik tüketimidir. Antalya'ya baktığımızda elektrik tüketiminin en fazla arttığı illerden biriyiz. Sanayi elektriğinde yüzde 3 artış görüyoruz" diye konuştu.

gesi (OS) Yönetim Kurulu Başkanı Ali Bahar ise 6 firmanın 5'inin OSB'den çıktığını belirterek, şirketleri tebrik etti. Bahar, şirket sayısının her yıl arttığına dikkat çekerek artışın süreceğini söyledi.

CEBİMİZDEKİ EL

Esfender Korkmaz

esfender@esfenderkorkmaz.com.tr

Reel sektörde alarm

Stanbul Sanayi Odası ilk beş yüz büyük sanayi kuruluşunu açıkladı. Bütün göstergeler büyük firmaların zora girdiğini gösteriyor.

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması ilk kez 1968 yılında "100 Büyük Firma" olarak kamuoyuna açıklanmıştır. Aşamalı olarak bu sayı artırılmış ve 1981 yılında ise 500 kuruluşu çıkarılmıştır. ISO'nun bu araştırması aynı zamanda ekonomik konjonktürün hangi durumda olduğunu da gösterir.

ISO 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU

	2017	2018
FINANSMAN GİDERLERİ / FAALİYET KARI	49,8	88,9
BÜYÜME (YÜZDE)	9,1	1,1
KAR EDEN ŞİRKET SAYISI	422	381
ZARAR EDEN ŞİRKET SAYISI	78	119
FINANSEL GÖSTERGELER İÇİNDE BORÇLARIN PAYI (YÜZDE)	62,9	67
ÖZKAYNAKLARIN PAYI (YÜZDE)	37,1	33

Sorunların başında faaliyet karlarının yüzde 88,9'unun finansmana gitmesidir. Bu pay 2017 yılında daha düşük yüzde 49,8 oranında idi. Karların finansmana gitmesi, firmaların yatırım için kaynak yaratmasını engelliyor.

İlk 500 sanayi şirketinin büyüme oranı 2017 yılında yüzde 9,1 iken 2018 yılında yüzde 1,1'e geriledi. Aslında 2018 yılında tüm sanayi sektöründe büyüme eğilimi düşmeye başlamış ve son çeyrekte yüzde 0,1 olmuştur. 2019 ilk çeyreğinde küçülmeye olacaktır.

Paralel olarak bu eğilim, 500 büyük işletme içinde zarar eden şirket sayısının artmasına ve özkaynak oranının da gerilemesine neden olmuştur.

Türkiye 1994, 2001 ve 2009 krizlerini yaşadı. Hepsi de finansal kaynaklı idi. Krizden bir yıl sonra GSYİH da büyüme devam etti. Bu defa ise farklı olarak reel sektör daralmaya başladı. Aşağıdaki tabloda, 2018 yılı ile 2019 yılı reel sektör verileri yer alıyor.

REEL SEKTÖR

	2017	2018
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (MART)	120,7	115,0
İMALAT SANAYİ KAPASİTE KULLANIM ORANI (MAYIS-HAZİRAN)	75,3	75,0
REEL KESİM GÜVEN ENDEKSİ (MAYIS)	106,7	94,7
DEVREDEDEN KDV (MİLYAR TL)	6,2	9,7

Son bir yılda, sanayi üretim endeksi düştü, imalat sanayi kapasite kullanım oranı daraldı, reel kesim güven endeksi güven sınırının altına indi.

Bu şartlarda sanayide düşük kapasiteden dolayı üretim maliyetleri daha yüksek oldu ve enflasyona yansdı. Ayrıca reel sektörün daralması 2019 yılında GSYİH'nin de daralmasına neden olacaktır.

Dahası; reel sektörde riskler arttı;

Dalgalı kur politikası nedeni ile ve siyasi iktidarın sıcak paraya yol vermesi sonucu 2007 yılında TL kuru yüzde 26 daha değerli idi ve bu nedenle üretimde ithal aramalı ve hammaddenin payı arttı. Bu gün tersine TL yüzde 30 oranında daha düşüktür. Bu nedenle bu defa da ithalatın finansman maliyeti arttı ve zordandı. İthal malların pahalı hale geldi. Bu durum üretim maliyetlerini artırdı ve üretimin düşmesine yol açtı.

Çözüm; kur politikasını değiştirmek, daha görünür bir kur politikasına dönmek ve ithal aramalı ve hammaddenin sektöründe ithal ikameci politika uygulamaktır.

Özel sektörün bir yıl içinde 60,4 milyar dolar dış borç çevirmesi gerekir. 5 yıllık Türkiye tahvillerinin uluslararası piyasalarda iflas risk primini gösteren CDS oranı, 500 baz puanı geçmiştir. Bu yüksek risk demektir ve dış borçların çevrilmesini zorlaştırmaktadır.

Çözüm; Kısa vadede Tek çözüm IMF'ye gitmek ve taze döviz bulmaktır. Orta ve uzun vadede istikrar programı yapmaktır.

Öte yandan Reel sektörün güveni de düşmüştür. Güven kaybı ekonomide iç dinamiklerin körleşmesine neden olur ve krizden çıkış uzar. Yatırım istojü azalır.

Çözüm; Siyasi popülizmden uzak durmak, hukukî ve demokratik altyapı temelini yeniden ve daha sağlam yapmaktır.

Savunma şirketleri en büyükler arasında

Türk savunma sanayii şirketleri, geçen yılki faaliyetleriyle Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesine adını yazdırdı. ASELSAN geçen yıl 5, TUSAŞ 6, Otokar 38, BMC 18 basamak yükselerek kendilerine üst sıralarda yer buldu.

ANKARA- Ortaya koydukları ürün ve hizmetlerle ülke güvenliğine katkıda bulunan Türk savunma şirketleri, ekonomik performanslarıyla Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde yer aldı. **Istanbul Sanayi Odası** tarafından yapılan araştırmayla Türkiye'de sanayi faaliyet kolunda yer alan

en büyük kuruluşların tespit edilmesi, bu kuruluşlara ait büyüklüklerin ortaya konularak, Türk sanayinin gelişiminin görülmesi ve geleceğe yönelik yol haritasının belirlenmesi amaçlanıyor.

Üretimden satışlara göre listede en üst sırada yer alan savunma sanayisi şirketi ASELSAN oldu.

Şirket, 2017'de 20'nci sırada bulunurken geçen yılki performansı ile 5 basamak yükselerek 15'inci sıraya çıktı. ASELSAN, geçen yıl 7 milyar 593 milyon 473 bin 730 liralık satış rakamı

na ulaştı.

TUSAŞ 22'NCİ SIRADA

Türkiye'nin lider havacılık sanayisi şirketi Türk Havacılık ve Uzay Sanayii AŞ (TUSAŞ) de listede 6 basamak yükseldi. Satış rakamı 5 milyar 959 milyon 686 bin 554 lirayı bulan TUSAŞ, kendine 22'nci sırada yer buldu. Kara araçlarıyla askeri ve sivil alandaki ihtiyaçları karşılayan Otokar Otomotiv ve Savunma Sanayi AŞ (Otokar), geçen yıl 38 basamak ilerleyerek 49'uncu oldu. Otokar, 2018'de 3 milyar 231 milyon

722 bin 468 liralık satışa imza attı.

Son olarak Altay tankının seri üretim görevini üstlenen BMC Otomotiv Sanayi ve Ticaret AŞ (BMC), 2 milyar 621 milyon 379 bin 755 lirayla 18 basamak yükselerek 61'inci sıraya yerleşti.

RÖKETSAN, 2 milyar 7 milyon 211 bin 188 lirayla 10 basamak geriledi ve 85'inci sırada yer aldı.

Havacılık motorları tasarımı, montajı ve üretimi yapan TUSAŞ Motor Sanayii AŞ, 1 milyar 603 milyon 247 bin 723 lirayla yerini 14 basamak yükselterek 115'inci oldu.

LİSTEDEN TIRMANAN ŞİRKETLER

1 milyar 209 milyon 586 bin 140 liralık satış rakamına ulaşan HAVELSAN, listede 120 basamak ilerleyerek 153'üncülüğe çıktı.

Geçen yıl ilk 500'de yer almayan, ikinci 500'de 368'inci olan zırhlı kara aracı üreticisi FNSS, 2018 performansı ile bir anlamda sınıf atladı. FNSS, 1 milyar 94 milyon 927 bin 921 lirayla ilk 500'e 181'inci sıradan giriş yaptı. Savunma sanayisi şirketleri arasında ilk 500 sıralamasında en fazla ilerleyen şirket Alp Havacılık oldu. Alp Havacılık, 641 milyon 365 bin 542 liralık satış rakamıyla 152 basamak ilerledi ve 327'inci sırada kendine yer buldu. Ejder Yalçın ve Yörük zırhlı araçlarının üreticisi Nuro Makina, 554 milyon 744 bin 884 lirayla 373'üncü sırada yer aldı. Kale Kilit ve Kalıp Sanayi AŞ 498 milyon 194 bin 909 lirayla 415'inci, Karel Elektronik 459 milyon 890 bin 847 lirayla 455'inci oldu.

TMSF ŞİRKETLERİNİN İSO 500 YARIŞI

Muhiddin Güral

TMSF bünyesinde faaliyetlerini sürdüren 9 şirket, İSO tarafından hazırlanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" listesinde yer aldı. **TMSF Başkanı Muhiddin Güral**, kayımla yönetilen 928 şirketin, 57,8 milyar lira aktif büyüklüğü ulaştığını ve bugüne kadar yüzde 29 büyüme sağladığını ifade etti.

AKIT / EKONOMİ

Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETO) darbe girişimine dair yürütülen soruşturma kapsamında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilen şirketlerden dokuz, **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** tarafından hazırlanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" listesinde yerini aldı. TMSF'ye devredilen şirketlerden Aynes Gıda, Boyçekik Metal, Boytaş Mobilya, Boyteks Tekstil, Form Sünger, HES Hacılar Elektrik, İstikbal Mobilya, Küçükbay Yağ ve Naksan Plastik de **İSO 500**'de yer aldı.

NET SATIŞLARI 1.5 MİLYAR TL'Yİ AŞTI

Bir milyar 685 milyon lirayı aşan net satışlar ile **İSO 500**'de 105 sırada yer alan HES Hacılar Elektrik A.Ş.'nin aktif toplamı 1 milyar 128 milyon lirayı aşıyor. TMSF bünyesindeki şirket, 2018 yılında 132 milyon 655 bin lira kâr elde ederken, 948 kişiye de istihdam sağlıyor.

İSTİKBAL MOBİLYA'DAN 60 YILLIK BAŞARI ÖYKÜSÜ

60 yıllık başarı hikayesi ile mobilya sektörünün lider kuruluşu olmayı başaran İstikbal Mobilya, TMSF yönetiminde sektördeki liderliğini daha da peşinlerken **İSO 500** listesinde 431. Sırada yer aldı.

İstikbal Mobilya, ürün çeşitliliği, tasarım farklılıkları, kalite anlayışı ve satış sonrası hizmetleri ile Türkiye'nin saygın markaları arasında yer alarak sektöre kalma değer sağlamaya ve yeni açılımlara devam ediyor.

İstikbal, bine yakın mağazası ve ürünü ile Türkiye'yi sararken bir dünya markası olma yolunda da hızla ilerliyor. Şu an 70'i aşkın ülkeye İstikbal markası ile ürün sunan İstikbal, Yunanistan, Bulgaristan, Rusya, Mısır, Almanya, Kazakistan, Romanya, İngiltere, Fransa gibi birçok ülkede 110 mağazası ve 5000 satış noktası ile Türk kalitesini yurtdışına taşıyor. New Jersey'deki lojistik merkezi aracılığıyla ABD'de birçok mağazaya ürün satışı yapan İstikbal, sektördeki yenilikleri ve teknolojik gelişmeleri sürekli takip ederek, ürün tasarımında ve kalitesinde çtayı sürekli yükseltiyor.

LİSTEDE YER ALAN TMSF ŞİRKETLERİ

TMSF bünyesindeki diğer şirketlerin **İSO** tarafından hazırlanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" listesindeki yerleri ise şöyle: Boytaş Mobilya 185., Naksan Plastik 190., Boyteks Tekstil 193., Küçükbay Yağ ve Deterjan 203., Aynes Gıda 225., Beyçekik Metal 314. Ve Farm Sünger 339. Sırada yer alıyor.

"Kayımdaki şirketler yüzde 29 büyüdü"

TMSF kayımlığında yönetilen 928 şirketin olduğunu belirten TMSF Başkanı Muhiddin Güral, şu bilgileri paylaştı: "Bu şirketlerin öz kaynakları 21,2 milyar lira, ciroları 31,6 milyar lira, aktif olarak 57,8 milyar lira büyüklükleri var ve bu şirketlerde 44 bin 282 kişi çalışıyor. Biz bu şirketlere milli servet gözüyle bakıyoruz. Bu şirketlerin sahiplerini hukuk kuralları içerisinde en ağır şekilde cezalandıracamız ama şirketleri cezalandırmayız. Devraldığımız günden bu tarafa şirketler yüzde 29 büyüdü."

Savunma şirketleri EN BÜYÜKLER arasında

Ortaya koydukları ürün ve hizmetlerle ülke güvenliğine katkıda bulunan Türk savunma şirketleri, ekonomik performanslarıyla Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde yer aldı. Üretimin satışlara göre listede en üst sırada yer alan savunma sanayisi şirketi ASELSAN oldu. Şirket, 2017'de 20'nci sırada bulunurken geçen yılki performansıyla 5 basamak yükselerek 15'inci sıraya çıktı.

ASELSAN, geçen yıl 7 milyar 593 milyon 473 bin 730 liralık satış rakamına ulaştı. Türkiye'nin lider havacılık sanayisi şirketi Türk Havacılık ve Uzay Sanayii AŞ (TUSAŞ) de listede 6 basamak yükseldi. Satış rakamı 5 milyar 959 milyon 686 bin 554 lirayı bulan TUSAŞ, kendine 22'nci sırada yer buldu.

Son olarak Altay tankının seri üretim görevi-

ni üstlenen BMC Otomotiv Sanayi ve Ticaret AŞ (BMC), 2 milyar 621 milyon 379 bin 755 lirayla 18 basamak yükselerek 61'inci sıraya yerleşti.

ROKETSAN, 2 milyar 7 milyon 211 bin 188 lirayla 10 basamak geriledi ve 85'inci sırada yer aldı. Havacılık motorları tasarımı, montajı ve üretimi yapan TUSAŞ Motor Sanayii AŞ, 1 milyar 603 milyon 247 bin 723 lirayla yerini 14 basamak yükselttikçe 115'inci oldu.

1 milyar 209 milyon 586 bin 140 liralık satış rakamına ulaşan HAVELSAN, listede 120 basamak ilerleyerek 153'üncüğe çıktı. Geçen yıl ilk 500'de yer almayan, ikinci 500'de 368'inci olan zirveli kara aracı üreticisi FNSS, 2018 performansıyla bir anlamda sınıf atladı. FNSS, 1 milyar 94 milyon 927 bin 921 lirayla ilk 500'e 181'inci sıradan giriş yaptı.

DÖVİZDEN EPEYGE ÇUKKALADILAR

Sanayicinin, döviz kurlarındaki artışı güç-
lük şeklinde lehine çevirdiğini ifade eden Di-
lel Güngör, "Rakamlar, bugün 'Finansman
giderlerimiz çok arttı, kârn nereye diye ta-
mamı buna gitti' diyen patronların parayı
faiz ve dövizde iyi değerlendirdiklerini ka-
bak gibi ortaya çıkarıyor" diye yazdı.

**(...) Dün ISO 500 açık-
landığında gördük ki, sa-
navıcı faizden yara alsa da,
dövizden epeyce çukkaladı.**

**(...) Kurdaki artış güçlü
şekilde ihracata çevirmişleri
Rakamlara bakalım...**

**(...) Döviz kazançları da net olarak
yüzde 424 artmış! Yani ağustosta yo-
paran kur saldırılsa sanayiye bir anlamda
baroket sağınmu olmuştur. Demek ki, pel-
ronların 2018'ten bu yana forex şirketle-
rinden aldığı eğitimler işe yaradı.**

**Rakamlar, bugün "Finansman gi-
derlerimiz çok arttı, kârn nereye diye ta-
mamı buna gitti" diyen patronların**

parayı faiz ve dövizde iyi değerlendi-
diklerini kabak gibi ortaya çıkarıyor.
Diyebiliriz ki, "Sanayici hep mi za-
rar olsun, kambyodan da kazanmasın
mı?"

**Bu kadar SGK ve vergi teşvikleri-
nin, KGF desteklerinin, ihracata ver-
ilen katkının olduğu bir ortamda hâla
paradan para kazanma realitesi yaşı-
yorlarsa, bu devlet daha ne yapmalı!**

Patronlar, her dönem, şirketlerin

seymesini borsaya açarak artırmak,
kürsel çapta bir marka yaratmaya ça-
bılmak, üretim istihdamda katkı sağlamak
yerne kazançlarını döviz, tahvil, faize
yatırma ilköy büyüme için baha-
değirler? Ülkemiz ekonomisi büyümek sa-
dece devletin meselesi mi? **Kazandığını,
faize-dövizde yatırıp sonradan banka-
nın kapısına, borç var diye ağlayan
patronların hiç mi suçu yok?**

DİLEK GÜNGÖR/SABAH

ABD eski ABD ama, Türkiye eski Türkiye değil

Mehtem Barlas, Amerika'nın eski Amerika olduğunu, ama Türkiye'nin eski Türkiye olmadığını belirttiği yazısında, "Yakın geçmişe kadar sorgulamadığımız her konuyu, bugün her açıdan irdelemeye başladık" dedi ve ekledi: "Yeni Türkiye, Amerika'nın bu tarlayı dilediğince sürüp kullanmasına izin verecek yapıda değil."

Diğer siyaset-
cin bir türü tem-
olarak cevap-
lanmayış so-
rusu bilirdir...
Bu sonu en
açık şekilde hatırlayalım:
"Amerika Birleşik Devletleri
Türkiye'ni dostu mu
yoksa düşmanı mıdır?"
(...) Bir süper devlet-
le ilişki kurduğunuz zaman,
ilinde nelele karşılığınızı
olanda pek
görmeyebilirsiniz. 2inci Dünya
Savaşı sonrasında So-
ğuk Savaşta Amerikan İhtilafına
katıldığımız zaman, biz de ilinde
neler olabileceğini pek
göremedik. Belki ki ilk kez
1964'teki Johnson Meclis
Tutuşması ile uyandırıldık. Ya da
1974 sonrasında Kıbrıs Harekati
dolayısıyla Amerika bize ambargo uyguladığı
nda da, aklımız başımıza
gelebilirdi.
(...) Ancak o dönem-
in bölün vesvese kurulan-
ları, başta Silahlı Kuvvetler
olmak üzere Amerika yanlıydı.
Nihayet ilçe kaçınca bir asker
darbe kaçınılmaz oluyordu ve
darbeyi de "Washington'un
Çocukları" yapıyordu. Bu süreç
15 Temmuz 2016 FETÖ darbesi
girmiş mi? Az kârlı Arap
Baharı bizi de Libya'ya, Mi-
siri'ye, Suriye'ye benzetme-

yecek miydi?
(...) Bugün "Amerika
dost mu yoksa düşman mı"
sorusuna eskiden çok farklı
bir cevap arayabiliyorduk. Bu mü-
ttefiklik rüyası FETÖ'yu ya da
PKK'yi desteklediğini anla-
maya çalışırken, hangi çık-
arların Amerika'ya bu çarpık
işlere sürüklediğini de
araştırıyorduk. S-400'leri
ya da F-35'leri ile bize yar-
dım şartları düzeyindeki be-
şlikleri, bir noktaya kadar na-
file de alabiliyorduk.
(...) Bir büyük gerçek
var ortada. Amerika eski
Amerika. Ama Türkiye
eski Türkiye değil bugün...
Yakın geçmişe kadar
sorgulamadığımız, her konu-
yuda, bugün her açıdan
irdelemeye başladık. Bu konu-
lardan sadece bir tanesi
Amerika ve Amerika-Türkiye
ilişkileridir. Bu tablo Türkiye'nin
Amerika gerçeğini yok
sıymasına elbet dayan-
mayacaktır. Ancak yeni
Türkiye, Amerika'nın bu
tarlayı dilediğince sürüp
kullanmasına da izin verecek
yapıda değil.
Daha zor, daha üstelik
gerektiren bir diplomasi
dönemi geliyor. Bunun
unutmayalım.
**MEHMET BARLAS
SABAH**

BÜ GİR DEVİRİM

Türkiye'nin, dün ABD'den izinsiz bölgede adım atmadığını, ancak bugün, ABD'nin müttelikli olan, silah ve para yardımı yaptığı terör örgütlerini kaynağında vurduğunu belirten Emin Pazarcı, "Halen farkında olmayanlar varsa bu bir devirdir. Türkiye'nin ayağa kalkışıdır" ifadelerini kullandı.

Obüsler, Ataklar, F-16'lar ve ko-
mandolar. Bu dalet önümüzde
Kamille açılan kapı Halku'ca da-
yandı. Tepelerine bindik, vuruyoruz.
Aslında rutine bindik ilçe işi.

Kararıyoruz, geri adım almıyoruz.
"Yapacağız" diyoruz, yapıyoruz. Suri-
ye ya da Irak fark etmiyor. Gidiyo-
ruz, tehditleri kaynağında imha ed-
yoruz. Ülkemizin bekası neyi ge-
rektiriyorsa onu gerçekleştiriyoruz.

ruz. Hem de yerli imkan ve silahlarla!
Kendi gübümüzü kendimiz
kesiyoruz. Hür, bağımsız ve böl-
gesinde etkili bir ülkenin yapma-
sı gerektiriyor. Terör
destekçilerine meydan okuyor ve
gerekli mesaj veriyoruz. Geçmiş-
te hayal bile edilemeyenleri hayata
geçiriyoruz.
(...) Dün, ABD'den izinsiz böl-
gede adım atamazdık. Bugün,
müttefikli olan, silah ve para yar-
dımı yaptığı terör örgütlerini vur-
uyoruz. Hem de açık ve kapalı
bütün tehditlere rağmen!
Halen farkında olmayanlar
varsa da bu bir devirdir!
Türkiye'nin ayağa kalkışıdır...
(...)

EMİN PAZARCI/ŞAŞAM

FETÖ'cülerden S-400 kışkırtması

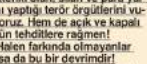

S-400, F-35 ya da Türkiye aleyhine bütün karar-
lar Temsilciler Meclisi ve Senato'dan oluşan Kongre-
de alınıyor. Temsilciler Meclisi ve Senato üyeleri-
ne aynakle Türkiye aleyhine bilgi alıyormuş söylüyorlar
da 15 Temmuz kalkışması sonrasında firar ederek
NATO, ABD ve Avrupa'ya sığınan ve bu ülkelerde
koruma altına alınan FETÖ'cü üst düzey askerler.
Bu haberin büyük bir bölümü daha önce NATO'da görev

yaptığı için S-400 ve F-35'ler konusunda yeterli bilgi ve donanı-
ma sahip olarak Kongre üyelerini Türkiye aleyhine kışkırtma-
da bir zorluk çekmiyorlar. Tabii ki Amerikan Kongresi'nde CIA-
PENTAGON ve GLADYO şifreli ve Türkiye dışişleri'nin
faaliyetlerini de yabancılara aktarmak lazım. ABD Kongresi'nin
oluşturan Senato ve Temsilciler Meclisi'nde Türkiye dostları nere-
deyse yok denecek hâle geldi. (...)

BÜLENT ORAKOĞLU/YENİ ŞAFAK

Oylarımızla kimi sevindirip kimi üzeceğiz?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'nın dış mihraklarca desteklenildiği açık olan bir zihniyeti eline geçmesi, HİP biriminin arzu etmediği yönde bazı gelişmelerin de yaşanması demek... (..) İyiler, gelişmelerin müsait yönde olması ve 31 Mart'ta çeşitli sebeplerle oyların mayınlardan 23 Haziran'da sandık-
lara giderek yapılan gerekeni yapacakları yönünde ciddi amare-
lerin mevcudiyeti.
Prof. Dr. Ahmet Ağırca'nın sözlerini tekrarlayalım: "23 Haziran'da, ya 31 Mart'ta sevindirip tekrar sevindirip İslam üyemizi üzecek ya da İslam üyemizi ve Türkiye halkını sevindirip, bu adamların zulümünü sağlayacağız..."
23 Haziran'da kimi sevindireceğimize kimi üzacağız, sizin ter-
ahınız...
EKREM KIZILTAŞ/TAKVİM

Kazanırsa, belediye kadroları PKK militanlarının eline geçer

Ne demektir? "Belediye kadrolarını hatta-
parayı gibi atacaktık" demektir.
(...) İnanılmaz denilen adam, iki hafta-
lık saltanatında, işe önce belediye kayıtlarını
"meşakük" kişilerle kopyalatarak, bir yandan da AK Parti'de olduğuna varsaydığı
belediye işçilerine "sendika değiştir-
me baskısı" uygulayarak girişti.
Bu baskı: "CHP'nin eline geçen" bütün be-
diyelerde var. Bazı yerlerde, "İçten aların-
na" tehditli kuvvetten bile çıktı, uygulama-
ya koyduklar.
Adana'da 1750 işçi kovulmuş. İki bi-
mir Komalpaşa'da henüz 8, bayramdan
sonra 170 kişi daha bekleniyor... Çanak-
kale Bayramı'na 53...
(...) Ne yapalım, CHP'yi "solcu" sa-
nıp oylar veren ahmaklar düşününler, He-
le "İstanbul düşer" de belediye kadroları PKK
militanlarının eline geçerse gene görülmüş
kendilerini!
ENGİN ARDIÇ/SABAH

Savunma şirketleri en büyükler arasında

■ TÜRK savunma sanayisi şirketleri, geçen yılki faaliyetleriyle Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesine adını yazdırdı

Ortaya koydukları ürün ve hizmetlerle ülke güvenliğine katkıda bulunan Türk savunma şirketleri, ekonomik performanslarıyla Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde yer aldı. **Istanbul Sanayi Odası** tarafından yapılan araştırmada üretimden satışlara göre listede en üst sırada yer alan savunma sanayisi şirketi ASELSAN oldu. Şirket, 2017'de 20'nci sırada bulunurken geçen yılki performansı ile 5 basamak yükselerek 15'inci sıraya çıktı. ASELSAN, geçen yıl 7 milyar 593 milyon 473 bin 730 liralık satış rakamına ulaştı. Türkiye'nin lider havacılık sanayisi şirketi Türk Havacılık ve Uzay Sanayii AŞ (TUSAŞ) de listede 6 basamak yük-

■ LİSTEDE en üst sırada yer alan ASELSAN 5 basamak yükselerek 15'inci sıraya çıkarken, TUSAŞ 22'nci, Otokar 49'uncu oldu

TIRMANIŞA GEÇTİLER

■ 1 MİLYAR 209 milyon 586 bin 140 liralık satış rakamına ulaşan HAVELSAN, listede 120 basamak ilerleyerek 153'üncülüğe çıktı. Geçen yıl ilk 500'de yer almayan, ikinci 500'de 368'inci olan zırhlı kara aracı üreticisi FNSS, 2018 performansı ile bir anlamda sınıf atladı. FNSS, 1 milyar 94 milyon 927 bin 921 lirayla ilk 500'e 181'inci sıradan giriş yaptı. Savunma sanayisi şirketleri arasında ilk 500 sıralamasında en fazla ilerleyen şirket Alp Havacılık oldu. Alp Havacılık, 641 milyon 365 bin 542 liralık satış rakamıyla 152 basamak ilerledi ve 327'inci sırada kendine yer buldu. Ejder Yalçın ve Yörük zırhlı araçlarının üreticisi Nurof Makina, 554 milyon 744 bin 884 lirayla 373'üncü sırada yer aldı.

seldi. Satış rakamı 5 milyar 959 milyon 686 bin 554 lirayı bulan TUSAŞ, kendine 22'nci sırada yer buldu.

Kara araçlarıyla askeri ve sivil alandaki ihtiyaçları karşılayan Otokar Otomotiv ve Savunma Sanayi

AŞ (Otokar), geçen yıl 38 basamak ilerleyerek 49'uncu oldu. Otokar, 2018'de 3 milyar 231 milyon 722 bin 468 liralık satışa imza attı.

BMC 61'İNCİ OLDU

Son olarak Altay tankının seri üretim görevini üstlenen BMC Otomotiv Sanayi ve Ticaret AŞ (BMC), 2 milyar 621 milyon 379 bin 755 lirayla 18 basamak yükselerek 61'inci sıraya yerleşti. ROKETSAN, 2 milyar 7 milyon 211 bin 188 lirayla 10 basamak geriledi ve 85'inci sırada yer aldı. Havacılık motorları tasarımı, montajı ve üretimi yapan TUSAŞ Motor Sanayii AŞ, 1 milyar 603 milyon 247 bin 723 lirayla yerini 14 basamak yükselterek 115'inci oldu.

Manisa'dan 23 şirket listede

■ **İSTANBUL Sanayi Odası (İSO)** tarafından açıklanan Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu listesinde Manisa'dan 23 firma yer aldı. Manisa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim

Kurulu Başkanı Mehmet Yılmaz, "Merkezi ilimizde olan 11 firma ile birlikte toplam 23 firmamız devlet ligine girdi. Firmalarımızın başarısından gurur duyuyoruz" dedi.

■ **NERMIN UÇTU**

"Su altında" yeni ihracat

■ ASELSAN, denizaltılar için torpido karşı tedbir sisteminin yurt dışı satış modeli olan Zargana ile yeni bir ihracat başarısı yakaladı. ASELSAN tarafından milli olarak geliştirilen Zargana Denizaltılar İçin Torpido

Karşı Tedbir Sistemi, Pakistan Deniz Kuvvetleri envanterinde bulunan Agoste 90B sınıfı denizaltılar için tedarik edilecek. Pakistan, bu teslimatla Endonezya'dan sonra torpido karşı tedbir sistemlerinin ihracat edileceği ikinci ülke olacak.

Savunma şirketleri 'en büyükler' arasında

Türk savunma sanayisi şirketleri, geçen yılki faaliyetleriyle Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesine adını yazdırdı. **İstanbul Sanayi Odası** tarafından yapılan araştırmayla Türkiye'de sanayi faaliyet kolunda yer alan en büyük kuruluşların tespit edilmesi, bu kuruluşlara ait büyüklüklerin ortaya konularak, Türk sanayinin gelişiminin görülmesi ve geleceğe yönelik yol haritasının belirlenmesi amaçlanıyor. Üretimden satışlara göre listede en üst sırada yer alan savunma sanayisi şirketi ASELSAN oldu. Şirket, 2017'de 20'nci sırada bulunurken geçen yılki performansıyla 5 basamak yükselecek 15'inci sıraya çıktı. ASELSAN, geçen yıl 7.6 milyar liralık satış rakamına ulaştı. Türkiye'nin lider havacılık sanayisi şirketi Türk Havacılık ve Uzay Sanayii AŞ (TUSAŞ) de listede 6 basamak yükseldi. Satış rakamı 6 milyar lirayı bulan TUSAŞ, kendine 22'nci sırada yer buldu. Kara araçlarıyla askeri ve sivil alandaki ihtiyaçları karşılayan Otokar Otomotiv ve Savunma Sanayi AŞ (Otokar), geçen yıl 38 basamak ilerleyerek 49'uncu oldu. Otokar, 2018'de 3.2 milyar liralık satışa imza attı. **AA**

ISO 500'den yansıyanlar ve KGF

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) her yıl düzenli olarak yayınladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" 2018 yılı araştırmasının bu yılki sonuçları açıklandı. Araştırma sonuçları Türkiye sanayisine ilişkin kapsamlı bir veri seti sağlıyor.

ISO 500'ÜN DETAYLARINDA NELER VAR?

İSO'nun bu yılki araştırma sonuçlarına göre 56 şirketin ilk kez ISO 500 arasına katılmasıyla birlikte listenin yüzde 11'i yenilenmiş oldu. Öte yandan 2017'de listede olmayan 79 şirket 2018'de ilk 500'e girmiş. Listeye ilk kez giren 56 şirketin 43'ü ISO'nun ikinci 500 listesinden yükselirken 13 şirket ise daha önce ilk 1000'de yer almayan şirketlerden oluşuyor. Gelelim işletmelerin performanslarına. 2018 yılında üretimden satışlar cirosuyla listeye girebilmenin alt limiti 309 milyon TL'den 414 milyon TL'ye yükselmiş. 2017'de 652,7 milyar

TL olan üretimden net satışlar 2018'de 878 milyar TL olmuş. Buradaki artış oranı yüzde 34,5 gibi oldukça yüksek bir seviye.

ISO 500'ün toplam faaliyet karı ise bir önceki yıla oranla yüzde 52,7 artışla 107,8 milyar TL olmuş. Ayrıca işletmelerin faiz, amortisman ve vergi öncesi karları da yüzde 48'lik bir artışla 140,2 milyar TL'ye yükselmiş. Öte yandan ISO 500'ün mali borçları yüzde 35,3 artarak 328,6 milyar TL'ye çıkmış. Finansmanda özkaynakların payı yüzde 33 olurken borçların payı yüzde 67 olarak gerçekleşmiş. Bu borçların vade dağılımına bakarsak kısa vadeli borçlardaki artışın yüzde 46,3 ile 149 milyar TL'ye yükseldiğini görüyoruz. Hal böyle olunca da kısa vadeli borçların

toplam mali borçlar içindeki oranı yüzde 45,3'e yükselmiş. Kar eden kuruluş sayısı ise 422'den 382'ye düşmüş.

Aslına bakarsanız içinde spekülatif kur ataklarının da olduğu 2018 gibi hiç hatırlamak istemeyeceğimiz bir yıl için oldukça iyi

kabul edilebilecek bir ISO 500 performansı söz konusu. ISO 500'ün içerideki ve dışarıdaki pek çok olumsuzluğa rağmen, faaliyet karı oranını yüzde 9,6'dan 10,9'a yükseltmesi ve ihracatını yüzde 11,3 artırması tartışmasız oldukça önemli bir başarıya işaret ediyor.

ISO 500'DE SORUNLU ALAN HANGİSİ?

Yukarıda kısaca ISO 500'ün 2018 yılı için özetini çıkarmaya

çalıştım. Ama özetin özeti ne diye sorarsanız orası ISO Başkanı Erdal Bahçivan'ın konuşmasında gizli. Bahçivan; "Türkiye'nin tekrar makul faiz maliyetlerine dönmesi ve sanayinin kendisini fonlama yönteminin kökünden değişmesi gerekiyor." diyor. Yani konu döngü dolaşım finansman maliyetlerine geliyor. Daha düşük faizle, daha uzun vadeli ve kolay bir şekilde finansmana erişim konusunun öncelikli alanlardan birisi olması gerekiyor. Zira ISO 500'de 2018 yılında faaliyet karının yüzde 89'u finansman giderlerine gitmiş. Geçen sene bu oran yüzde 49,8'di.

KREDİ GARANTİ FONU'NDAN YENİ BİR ADIM

Daha düşük faizle, daha uzun vadeli ve kolay bir şekilde finansmana erişim denilince akla ilk gelen yerin KGF olduğunu artık biliyoruz. Daha önce de bu konuda Merkez Bankası'nın bir araştırmasında da tespit ettiği üzere KGF kefaletleri ile

kullanılan kredilerin; vadelerin uzamasını ve faizlerin düşmesini sağladığını detayları ile anlatmıştım. Finansmana erişim açısından önemli bir finansal mühendislik olan KGF uygulamalarının Türkiye ekonomisi üzerindeki olumlu etkilerini geçtiğim yıllarda makro ekonomik verilerde görmüştük. Bu bakımdan KGF paketlerini yakından takip ediyoruz.

Hafta başında KGF "KGF Destek Kredisi Projesi" başlıklı yeni bir paketi hayata geçirdi. Geçtiğimiz dönemde KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı kapsamında Avrupa Yatırım Fonu'ndan hibe olarak sağladığı fona olan ilgi çok yoğun olunca bu kez KGF kendi özkaynakları ile devreye girmiş durumda. KOBİ'lerin yararlanabileceği 500 bin TL üst limitli 12 ay ödemesiz, 36-60 ay arası vadeli kefalet programı hali hazırda 14 bankada kullanıma hazır durumda. KGF'nin söz konusu kredilerdeki kefalet oranı yüzde 80 gibi oldukça iyi bir oran olarak belirlenmiş.

Ekonomik kriz ve dolar kurundaki artış, dev şirket karlarının yüzde 90'ını götürdü 2018'de borca çalıştılar

Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu durgunluğun başlıca nedenlerinden biri olan yüz milyarlarca dolarlık şirket borçları, 2018 yılında ülkenin en büyük şirketlerinin kârlarını adeta eritti. **İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO)** "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2018 Araştırması'nın (İSO-500) sonuçlarına göre, Türkiye'nin dev şirketleri geçen yıl elde ettikleri kârın neredeyse yüzde 90'ını borç ödemek için kullandı.

DW Türkçe'ye konuşan ekonomistlere göre, mevcut şirket bilançoları ile kısa vadede Türkiye'de yeni yatırım görmek çok zor olacak. Türkiye'nin toplam sanayi ihracatının yüzde 44,5'ini, yani yaklaşık yarısını gerçekleştiren 500 şirketin yer aldığı **İSO-500** araştırmasından çıkan en çarpıcı sonuç, şirketlerin borçlülüğü oldu. Şirketlerinin finansal yapılarına bakıldığında, toplam borç toplam öz kaynakların iki katına çıkıyor.

En büyük borç kaybı

Buna göre, 2018 yılında şirketlerin finan-

sal kaynaklarının yüzde 33'ünü öz kaynaklar oluştururken, toplam borçlar ise kaynakların yüzde 67'sini kapladı. Bu oran bir önceki yıl yüzde 62,9 olarak gerçekleşmişti. Kaynaklar içerisinde yüzde 67'lik borç miktarı, **İSO-500** tarihinin en büyük borç oranı olarak da kayda geçti. Önümüzdeki aylarda ödenmesi gereken kısa vadeli borç nedeniyle 2019'un geçen yılı aratmayacağı tahmin ediliyor.

Borçta inanılmaz artış

Türkiye'nin dev şirketlerinin borç miktarı, 2018 yılında kârların da neredeyse tamamen yok olmasına neden oldu. **İSO-500** şirketlerinin borçlarını ifade eden finansman giderlerinin faaliyet kârı içindeki payı 2018'de yüzde 49,8'den yüzde 88,9'a yükseldi. Böylece şirketlerin borç ve faizlere ayırdıkları para son 1 yılda yüzde 172 artmış oldu. Bu oran 2012'de yüzde 34,1 düzeyindeydi. Bunun nedeni ise TL'nin Dolar karşısında 2018 yılında yüzde 30'u aşan bir değer kaybı yaşaması oldu. **İSTANBUL**

İstanbul seçimi aksattı

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Başkanı Erdal Bahçivan, 31 Mart seçimlerinin ardından ortaya çıkan

tablonun ekonomide ikinci yarıya ilişkin beklentilerde aksamaya işaret ettiğini belirtti.

İSO tarafından hazırlanan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' 2018 yılı araştırması sonuçlarının

açıklandığı toplantıda gazetecilerin sorularını yanıtlayan Bahçivan, Türkiye'deki finansman sorununun, son 5-6 yıldır sürdüğünü ve temel konular arasında yer aldığını söyledi.

Ekonomistler: Yatırım işi çok zor

DW'den Aram Ekin Duran'a konuşan ekonomistlere göre, daralma sürecektir ve yeni yatırımların gelmesini beklemek mümkün görünmüyor.

Ekonomist Mustafa Sönmez'e göre, **İSO-500** verileri 2018'de dövizdeki sert yükselişin büyük şirketlerde yarattığı şoku ortaya koymuş oldu. Türkiye'de 200 milyar dolar aşan döviz borçlarının büyük kısmının **İSO-500**'de yer alan dev sanayi şirketlerine ait olduğuna işaret eden Mustafa Sönmez, "Bunlar içerisinde özellikle enerji şirketlerinin borç sorunu ağır bir yük teşkil ediyor" dedi.

Ortaya çıkan ağır tabloya rağmen sanayicilerin sesini yükseltmediğine de dikkat çeken Sönmez, şunları kaydetti: "Eskiden

olsa, böylesi kötü bir durum karşısında sanayici tozu dumana katardı. Şimdi utangaç açıklamalarla geçiştirmeye çalışıyorlar. Ama ne olursa olsun görünen o ki, 2019'da da sanayicilerin yeni yatırım yapması mümkün olmayacak."

DW Türkçe'ye konuşan siyasi iktisat uzmanı Dr. Ali Rıza Güngen'e göre, özel sektördeki bu olumsuz tablo 2019'a da yansıtacak. 31 Mayıs Cuma günü açıklanacak 2019 birinci çeyrek büyüme verilerinde negatif bir tablo ortaya çıkma ihtimalinin yüksek olduğunu dile getiren Güngen, "Sanayi üretim endeksi ve perakende satış endeksi gibi verilere baktığımızda sert bir daralma geldiğini söylemek mümkün" değerlendirmesinde bulundu.

500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU AÇIKLANDI EN ÇOK SÖMÜRENLER BAŞI ÇEKTE

Koç Holdinge bağlı TÜPRAŞ'ın birinci sırada yer aldığı listenin üst sıralarını yine başta otomotiv olmak üzere metal sektörü aldı. Patronlar kârlarını artırsa da, finansman giderlerinden yakınlıkla faturayı işçilere çıkaracaklarının sinyali verdi

İSTANBUL. Sanayi Odası (ISO) tarafından hazırlanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2018" raporu açıklandı. Koç Holdinge bağlı TÜPRAŞ'ın birinci sırada yer aldığı listenin üst sıralarını yine başta otomotiv olmak üzere metal sektörü aldı. Patronlar kârlarını artırsa da, finansman giderlerinden yakınlıkla faturayı işçilere çıkaracaklarının sinyali verdi.

ISO'dan yapılan açıklamaya göre, Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun üretimden net satışları 2018'de yüzde 34,5 artışla 878 milyar liraya yükseldi. Net satışlardaki artışta, "fiyat artışlarının yanı sıra döviz kurlarındaki yüksel-

menin ihracat gelirlerini artırması" belirleyici oldu. ISO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması verilerine göre, 2018 yılının zirvesinde 79 milyar liralık üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. Listede Ford Otomotiv 31 milyar liralık üretimden satışlarıyla ikinciliğini, Toyota Otomotiv de 23,6 milyar lira üretimden satışlarıyla üçüncülüğünü korudu. ISO 500'ün finansman giderlerinin faaliyet kârı içindeki payı yüzde 49,8'den, 2018'de yüzde 88,9'a yükseldi ve bu veriler, sanayi firmalarının 2018 kârının oldukça büyük bölümünü finansman giderlerine ayırdığını ortaya koydu.

ISO 500'de borç/öz kaynak dağılımında borçların payı yüzde 67 ile bugüne kadar belirlenen en yüksek düzeye yükseldi. ISO-500'de 2018 yılında kâr eden kuruluş sayısı 422'den 381'e düştü; zarar edenlerin sayısı 78'den 119'a yükseldi. ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçıvan, araştırmamızın sadece kendilerinin değil herkesin üzerinde düşünmesi gereken olumsuz göstergeleri olduğunu belirterek, "Ele alacağımız bu sonuçlardan biri, yılların birikimine dayalı olan ve her yıl katlanarak büyüyen finansman giderlerindeki artıştır. ISO 500 araştırması bir kez daha ortaya koymaktadır ki sanayi sektörümüz, esas faaliyetlerinde, satışlarında ve esas faaliyetlerindeki

kârlılıktaki, 2018 gibi zorlu bir senenin içinden geçmesine karşın başarılı bir performans göstermiştir. Ama bu performans, mali tablolara yansıyan finansman maliyetleriyle baş edememiştir. Maalesef finansmanın mali tablolarda yarattığı tahribat, esas faaliyetlerde ne kadar başarılı olunursa olunsun bunun sürdürülebilir olmadığını ortaya koymaktadır. Çünkü, sadece bir yıl değil uzun yılların bir sorunu olan bu finansman tahribatı, öz kaynak dengesini bozmakta, sanayicinin kaliteli finansman kaynaklarına erişimini zorlu hale getirmektedir. 2018 yılında ISO 500'ün finansman giderlerinin faaliyet kârı içindeki payı yüzde 49,8'den yüzde 88,9'a yükseldi. Yani biz bugüne kadar yüzde

50'lerden şikâyetçiyken şimdi sanayi firmaları 2018 yılında elde ettikleri kârın nerdeyse tamamını finansman giderlerine ayırdı. 2018 yılının ikinci yarısında hem mali borçlardaki hem de finansman maliyetlerindeki artışlar sanayi firmalarının finansman giderlerinde sıçramaya neden oldu. Yani, finansman giderleri sanayi firmalarının kârlılıklarında temel belirleyici olmayı 2018 yılında da sürdürmüştür. ISO 500, 2018 yılında ani yaşanan finansal dalgalanma ve şokların yükselttiği finansman maliyetleri ile karşılaşmıştır. Yılın ikinci yarısındaki faiz oranları artış ve Türk lirasındaki değer kaybına bağlı olarak enflasyondaki artışlar, ISO 500 için olumsuz mali koşullar yaratmıştır" diye konuştu.